

Organ: Barn- och utbildningsnämnden

Plats och tid för sammanträde: Sammanträdesrum Jupiter, måndag den 10 februari 2020, kl 08.30

Gruppmöten kl.08:00: Från kl 08.00 finns sammanträdesrum Mars och Jupiter bokat för gruppmöte.

Tid för justering: Barn- och utbildningskontoret, 2020-02-17, kl 13.00

Föredragande	Ärenden	Sida
	1 Upprop	
	2 Anmälan av jäv	
	3 Val av protokolljusterare	
	4 Dagordning	
Nina Grenvall	5 Information - Drogvaneundersökningen ANDT 2019	3 - 40
Nina Grenvall o Jim Lundmark	6 Rapportering av arbetet med handlingsplan ANDT	
	7 Uppföljning av nämndsbeslut 2019	41 - 47
	8 Återrapportering enligt internkontrollplan 2019	48 - 49
	9 Verksamhetsberättelse BUN 2019	50 - 67
	10 Barnomsorg på obekväm arbetstid	68
	11 Handlingsplan för särbegåvade elever	69 - 76

12	Interkommunal avgift 2021	77
13	Inackorderingstillägg 2020	78
14	Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling	
15	Information ärenden inför nästa möte	79
16	Kurser och konferenser	80
17	Redovisning av delegationsbeslut	81
18	Meddelande	82

MALÅ KOMMUN

Charlotte Hultdin
Ordf

ANDTS undersökning (Alkohol, Narkotika, Doping, Tobak, Spel)

ANDTS redovisning av Drogvaneenkäten utförd bland Malå och Norsjös niondeklassare 2019

Bakgrund

För 15 året i rad utfördes drogvaneundersökningen bland Malås niondeklassare. Syftet är att ge kommunen ökad kunskap om de ungas drogvanor samt att kunna förebygga droganvändandet hos de unga i samhället.

Bedömning

Vi kan utifrån drogvaneenkäten se resultatet av att vi i Malå jobbar främjande och förebyggande på många sätt men även att det saknas ett helhetstänk, samordning och ett långsiktigt tänkande för hur man i kommunen ska arbeta med dessa komplexa frågor med syfte att stärka våra unga.

FÖRSLAG TILL BoU

Informationen godkänns

Nina Grenvall

Bilaga

- ANDTS undersökning 2019 Norsjö/Malå
- Tabellbilaga Norsjö/Malå 2019

Beslutsexpediering

-

ANDTS UNDERSÖKNING

(Alkohol, Narkotika, Dopning, Tobak, Spel)

2019

**Undersökning av ANDTS vanor och social situation bland elever i
grundskolans år 9 i Norsjö och Malå kommun**

Förord

Den ANDT undersökning som genomförts ingår som ett led i Norsjö och Malå kommuns strävan att förebygga droganvändning bland barn och ungdomar. Resultatet utgör således ett värdefullt underlag i det fortsatta arbetet att utveckla ett samordnat och långsiktigt drogförebyggande arbete i kommunerna. Denna undersökning genomförs även i Skellefteå, Lycksele, Sorsele, Vilhelmina, Arvidsjaur och Arjeplog, deras resultat kommer att presenteras i respektive kommun.

Jag som arbetat med att sammanställa denna undersökning vill främst tacka de elever som medverkat. Vi vill också tacka personal vid skolorna i Norsjö och Malå som praktiskt hjälpt till på ett eller annat sätt.

Stort tack till er alla!

Norsjö 2019-11-12

Mari-Louise Skogh
Avdelning Kultur och folkhälsa

Norsjö kommun

SAMMANFATTNING

I samverkan med Malå kommun genomfördes hösten 2019 för sjuttonde året i rad den årliga ANDT undersökning (alkohol, narkotika, doping och tobak) i Norsjö kommun och för fjortonde året i Malå. Syftet med undersökningen är att få en uppfattning om drogvanor bland eleverna samt hur elevers sociala situation i skolan ser ut och resultatet används som underlag i det förebyggande arbetet i kommunerna. Undersökningen är en totalundersökning, och har genomförts bland elever i år 9 i Norsjö och Malå kommun. Samtliga klasser inom denna årskurs har deltagit i undersökningen. Resultaten i Norsjö för år 9 har slagits samman med eleverna från Nilaskolan i år 9 för att säkerställa elevernas anonymitet.

Eftersom Gymnasieprogrammen i Norsjö har lagts ned (ht 2015) går det inte att redovisa resultat för gymnasiet årskurs 2 i denna rapport som vi tidigare gjort. Resultat från Skellefteås undersökning när det gäller gymnasieeleverna inklusive inackorderades situation kommer att användas som underlag i det fortsatta arbetet.

Det är viktigt att känna till att denna undersökning inte med säkerhet visar den korrekta verkligheten inom kommunen. Undersökningen ska mer ses som en resurs och ett medel för att närma oss en gemensam bild av ungdomarnas drogvanor och sociala situation.

Resultatet från denna undersökning jämförs med föregående års resultat samt i förekommande fall med Skellefteå kommun, och med undersökningar på riksnivå. Det jämförelsematerial som använts i denna sammanfattning kommer från den riksundersökning som Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) genomfört i mars månad år 2019 av rikets år 9. Skellefteås, Lycksele, Sorsele, Vilhelminas, Arvidsjaur och Arjeplogs undersökning genomfördes vid samma tillfälle som Norsjö och Malå 2019.

Grundskolan år 9

Trivsel i skolan och med skolarbetet visar på en nedåtgående trend över tid för både flickor och pojkar men fortfarande trivs majoriteten av eleverna (63 procent) i år 9 bra eller mycket bra i skolan och med skolarbetet (56 procent). Pojkar trivs något bättre i skolan än flickor över tid men en nedåtgående trend visas för pojkar och trivsel med skolarbetet. När det gäller skattning av sitt eget mående svarade 55 procent att de mår bra/mycket bra och resultatet visar att flickorna upplever sig må sämre än pojkarna. En ökning över tid kan ses, då andelen elever som uppger att de mår dålig/mycket dåligt det senaste året ökat med 16 procentenheter från 2011.

Undersökningen visar på en uppåtgående trend över tid när det gäller mobbning under högstadietiden, samma gäller för andelen som känt sig mobbad innan högstadiet. Det genusperspektiv vi tidigare sett då flickorna är överrepresenterade när det gäller mobbning fortsätter.

När det gäller skolk visar resultatet att majoriteten av eleverna inte är borta från skolan utan giltig anledning. Fortfarande säger sig 24 procent av eleverna att de brukar skolka.

Andelen elever som är medlem i förening eller organisation visar i årets undersökning på 52 procent, vilket är en minskning från 2005 med 11 procentenheter. I Norsjö redovisas en minskning med 17 procentenheter över tid och i Malå ser vi en minskning med 11 procentenheter bland elever som uppger att de är medlem i någon förening/organisation.

Negativt är att det finns elever som är tobaks- och alkoholanvändare som är medlemmar i någon förening.

Resultat visar att cigarettbruket totalt bland elever i Norsjö och Malå sjunkit över tid och är relativt låg (17 procent) mot tidigare år. **CAN:s undersökning våren 2019 visar att 11 procent av eleverna röker och 7 procent snusar.** Den nedåtgående trenden över tid gällande snus som vi tidigare sett fortsätter med en minskning med 21 procent sedan 2005. Debutåldern för rökning och snusning är fortfarande låg. Majoriteten av eleverna har inte provat på att röka vattenpipa.

Det finns en klar koppling mellan tobaksbruk, sociala faktorer och alkohol i denna undersökning. Korstabulering visar att tobaksbrukare är överrepresenterade beträffande skolk och alkoholkonsumtion. Tyvärr visar undersökningsresultatet att det inte är särskilt svårt för elever att få tag på tobak trots att de inte är 18 år, då eleverna själva säger sig få tag på tobak genom att själv köpa, via föräldrar, kompis eller annan bekant.

Andelen elever som uppgett att de dricker alkohol fortsätter att minska. I år är det 24 procent av eleverna som uppger att de är konsumenter vilket innebär en minskning med 27 procentenheter från 2007. 80 procent av konsumenterna uppger att de druckit sig berusad vilket är en stor ökning från föregående år. Debutåldern för berusning ligger på 14 år.

Nykter i trafik är inte självklart för alla elever vilket är mycket oroande. I år 9 uppger 17 procent av eleverna att de åkt med berusad förare och 1 procent har själva kört onykter.

Korstabuleringar visar att tobaksbrukare är överrepresenterade när det gäller lust att prova narkotika och att bli erbjuden narkotika. Andelen elever som blivit erbjudna narkotika, känner någon som kan erbjuda samt känner någon i sin egen ålder som använder/använt har över tid öka. **Skellefteå redovisar att 4 procent av år 9 har använt narkotika och för riket gällande använt narkotika är det 8 procent av pojkarna och 6 procent av flickorna.**

Det finns elever i år 9 som upplever att deras föräldrar tillåter att de dricker alkohol och använder tobak.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	INLEDNING	5
2.	SYFTE	6
3.	METOD	6
	3.1 Enkäten	6
	3.2 Genomförande	7
	3.3 Etiska aspekter	7
4.	UNDERLAGET	8
5.	DEFINITIONER	9
6.	RESULTAT	11
	6.1 Grundskolan årskurs 9	11
	6.1.1 Elevernas sociala situation	11
	6.1.2 Elevernas droganvändning	14
	Tobak	14
	Alkohol	17
	Narkotika	1
	6.1.3 Spel om pengar	20
	Andra berusningssätt	21
	Föräldrars förhållningssätt	21
	Elevers hälsa och trygghet	21
7.	OLIKA SAMBAND	21
8.	DISKUSSION	22
9.	TABELLBILAGA	

1. INLEDNING

I denna undersökning har kommunerna Norsjö och Malå valt att samarbeta för att kunna säkerställa elevernas anonymitet. Alla resultat från båda kommunerna har slagits samman och av etiska skäl redovisas inte alla resultat i rapporten. Undersökningen kommer att redovisas i respektive kommuner.

Norsjö kommun har sedan 2003 genomfört en årlig undersökning av skolelevers sociala situation i skolan, tobaks-, alkohol-, narkotika och dopingvanor bland eleverna. I Malå har den genomförts sedan 2004. Det är elever i grundskolans år 9 i Norsjö och Malå som varit målgrupp för enkätundersökningen som ingår i Skellefteå kommuns årliga droganeundersökning. Skellefteå, Sorsele, Vilhelmina, Lyckseles, Arjeplogs och Arvidsjaur's undersökning genomfördes vid samma tillfälle som Norsjö och Malå.

För gymnasieelever i år 2 som bor i Norsjö och Malå tittar vi på respektive kommun där eleverna går skola. Tidigare har vi valt att inte lyfta resultatet i denna rapport för årskurs 2 på Norsjö Gymnasium på grund av att för lågt elevunderlag. I dag finns inga gymnasieprogram kvar i Norsjö. Vi kommer fortsättningsvis att titta på Skellefteås resultat gällande gymnasiet år 2 och särskilt granska de inackorderades situation.

Undersökningen har genomförts med i stort sett samma frågeställningar under alla år och följer i väsentliga delar de studier över hela riket som sedan 1971 genomförts av Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning (CAN). 2011 döptes undersökningen om från droganeundersökning till ANDT undersökning, då det fanns frågor i enkäten som ej var drogrelaterade. Jämförelser har gjorts där det är möjligt med resultat av Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning (CAN) undersökning gjord under våren 2019 samt med Skellefteå kommuns undersökning 2019 bland elever i år 9. Kommunens undersökning ger en mer preciserad lägesbeskrivning där vi har möjlighet att skönja tendenser över åren, när det gäller ungdomars drogvanor för kommunerna i stort och CAN:s resultat ger mer en beskrivning av grova utvecklingstendenser.

Resultatet från undersökningen 2003–2019 har använts och kommer att användas som en viktig del i underlaget för det långsiktiga ANDT-förebyggande arbetet i kommunerna.

2. SYFTE

Drogvaneundersökningens övergripande syfte är att kartlägga drogvanor bland elever i grundskolans år 9. Detta är ett led i Norsjö och Malå kommuns strävan att öka sin kunskap om droganvändningen samt att förebygga droganvändning bland ungdomar.

Till det övergripande syftet hör följande punkter:

- Att redogöra för ANDTS bruk bland elever i år 9 i kommunen.
- Att jämföra det lokala förhållandet vad gäller ANDTS vanor i år 9 med bl.a. Skellefteå kommun samt med CAN:s resultat för riket där det är möjligt.
- Att använda resultatet som ett jämförelsematerial 2003–2019 för att kunna visa på trender över tid.
- Att visa på och förstärka att det är många elever som är drogfria.
- Att försöka ge svar på frågor som ökar kunskapen om unga användare av ANDTS i kommunen
- Att få ett underlag i det lokala förebyggande arbetet i ANDTS frågor.

3. METOD

3.1 ENKÄTEN

Metodiken och frågeställningarna är väl beprövade och anses generellt skapa en hög validitet i resultatet. Frågorna togs fram inför 1995 års undersökning i Skellefteå kommun av den ansvariga projektgruppen i Skellefteå tillsammans med Institutet Ungdom och Framtid. Samma frågeformuleringar har i princip använts 1995–2019 för att möjliggöra jämförelser och se eventuella förändringar och tendenser över tid. För att skapa god validitet i drogvaneundersökningen och för att kunna möjliggöra jämförelser samt för att kunna se eventuella förändringar och trender över tid är det av betydelse att tillämpa samma metodik och ungefär samma frågeställningar från år till år.

Även detta år genomfördes undersökningen under veckorna 38–40. En del frågor har haft bundna svarsalternativ och några har haft flera svarsalternativ. En nackdel med fasta svarsalternativ är att eleverna kan tolka dessa olika.

Undersökningen har genomförts med samma frågeställningar som för år 2016. År 2004 har frågan om man snusar fått två svarsalternativ, ja dagligen och ja någon gång, vilket gör att vi inte kan jämföra 2003 års resultat i frågan med de senare undersökningars resultat. 2005 har frågor rörande alkohol och motorfordon samt elevers spelvanor tillkommit samt att frågor rörande föräldrars attityder och medvetenhet lades till 2006. 2009 har två frågor tillförts, en fråga om energidrycker samt en fråga om alternativa sätt att berusa sig på. 2011 tillkom frågan om kosttillskott, trivsel i skolarbetet samt en fråga om deras mående under det senaste året. Tillägg har gjorts om hur man fått tag på alkohol och tobak, exempelvis via Internet. Samma år togs frågan om spel och dobbel bort. 2012 tillkom en fråga om de rökt vattenpipa och i 2014 års undersökning ställdes frågan för första gången om föräldrarna tillåter att de använder tobak. 2015 tillkom uppföljningsfråga på medlemskap i en förening eller organisation, om de inte tillhör någon förening eller organisation med vad i huvudsak sysselsätter du dig med då. 2016 har frågan om eleverna känner sig oroliga över sina

föräldrars alkoholvanor. 2018 tillfördes frågor om trygghet i hemmet och vem de har åkt med gällande åkt med berusad förare samt även tillägg kring måendet. Frågan om spel har plockats in i årets undersökning.

3.2 GENOMFÖRANDET

Eleverna har i år fått fylla i enkäten elektroniskt. Ungdoms- och Folkhälsostrateg mailade ut en länk till mentorerna i år 9 i Norsjö. För Malås del skickades länk till kontaktperson på Nilaskolan som förmedlade länken vidare till mentorerna.

Arbetslag nio fick skriftlig information om undersökningens syfte, att deltagandet var anonymt och frivilligt samt hur enkäten skulle besvaras. Undersökningen har pågått i klassrum under lektionstid och eleverna har enskilt och anonymt besvarat frågorna. Lärare har blivit ombedda att finnas tillgänglig i klassrummet för att ge information och för att kunna besvara eventuella frågor från eleverna.

Processen har efterföljts med att bearbeta siffrorna i Netigate och i Excel.

3.3 ETISKA ASPEKTER

Då det etiska ansvaret vilar på den som utfört drogvaneundersökningen har respektive skola informerats om vikten att informera eleverna om undersökningens syfte, att deltagandet var anonymt. Om någon elev inte ville besvara enkäten skulle eleven informeras om att det var frivilligt att fylla i den. Inför sammanställandet av föreliggande rapport har utvalda delar av resultatet diskuterats med olika representanter inom Norsjö förebyggargrupp.

4. UNDERLAGET

Drogvaneundersökning som genomförts är en totalundersökning bland elever i grundskolans år 9. Undersökningsobjektet har i Norsjö och Malå utgjorts av samtliga elever i denna årskurs både flickor och pojkar. Elever som inte var närvarande vid undersökningstillfället har inte haft möjlighet att fylla i enkätformuläret vid ett senare tillfälle.

Tabell 1. Totala antalet deltagande elever samt bortfall i 2017 års undersökning i Norsjö och Malå

	Totalt elever i år 9 i Norsjö och Malå	Antal deltagande elever	Bortfall antal	Bortfall andel i procent
År 9	90	84	6	7 %

Vid granskning av resultatet framkom att det både finns ett externt- och internt bortfall¹. Troligtvis beror externt bortfall på frånvaro till följd av exempelvis sjukdom. Förklaringen till interna bortfallet kan bero på att någon elev missat en fråga, haft svårigheter med att uppfatta den, eller medvetet inte velat avslöja hur det förhåller sig och därför avstått att besvara frågan.

Risk för så kallade mätfel kan vara större om frågor gäller känsliga områden, exempelvis alkohol- eller narkotikavanor. Vetenskapliga undersökningar gällande alkoholkonsumtion och liknande har visat att det finns en viss tendens att över- respektive underskatta sin konsumtion. Sådana fel förekommer sannolikt även i denna rapportering, vilket innebär att resultaten bör användas med försiktighet och i sitt rätta sammanhang². Eftersom undersökningen i Norsjö och Malå innebär jämförelse över tiden, torde dessa fel vara likartade och därmed inte påverka möjligheterna att göra jämförelse och dra slutsatser från resultaten mellan åren.

Frågeställningarna är delvis anpassade till CAN: s riksundersökning, för att möjliggöra jämförelser. Vid tolkning av resultatet bör beaktas att eleverna i denna undersökning varit några månader yngre än eleverna i riksundersökningen, eftersom Norsjö och Malås elever besvarat enkäten under oktober månad och eleverna i CAN: s undersökning, i mars månad.

¹ Med externt bortfall menas elever som ingick i urvalet men som inte deltagit i undersökningen, med internt bortfall menas bortfall av svar på enstaka frågor.

² Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning. Drogutvecklingen i Sverige: Rapport 2003, 2011. Rapport nr 71, 130. Stockholm 2003, 2011

5. DEFINITIONER

Social situation

Mobbing är en definition utifrån elevens egen tolkning och här är det den egna känslan som styr. Eleven bedömer själv om han eller hon känner sig/känt sig mobbad. Om en elev är borta från skolan utan giltig anledning definieras detta som *skolk*. Med *föreningstillhörighet* menas vilken förening/organisation eleven tillhör i kategorierna idrott, ideell organisation, ideell miljöorganisation, politiskt parti/ungdomsförbund och annan organisation.

Tobak

Elever som svarat att de röker eller snusar, någon gång eller dagligen, definieras som *tobaksbrukare*. Endast de som uppgivit att de röker alternativt snusar någon gång eller dagligen räknas när det gäller vid vilken ålder de använde tobak för första gången.

Alkohol

Vad som menas med alkoholkonsumtion kan variera. I denna rapport används benämningen *konsumtion*, vilket innebär att alkohol används ibland, varje helg, eller oftare. Med *högkonsumtion* avses elever som dricker alkohol varje helg eller oftare. Med *starkcider* avses även alkohol och med *hembränt* avses hemtillverkad sprit. De elever som svarat att de någon gång har varit berusade har räknats när det gäller ålder för *första berusningstillfället*. I denna rapport betraktas alkoholkonsumtion bland ungdomar under 18 år som missbruk.

Begreppet motorfordon används i frågan om alkohol och trafik. Med *motorfordon* avses moped, skoter, bil etc.

Narkotika

All icke medicinsk användning av narkotika definieras som missbruk³. De dopingpreparat som enligt dopningsmedelslagstiftningen klassificerats som förbjudna medel definieras också som missbruk om det sker i icke medicinsk användning. Endast de som svarat att de använt narkotika räknas, när det gäller ålder för första missbrukstillfället.

Föräldrar

Samtliga frågor gällande föräldrar bygger på elevernas egna uppfattningar.

Skydds- och riskfaktorer

Detta är begrepp som oftast används då vi pratar om barn- och ungdomars utsatthet under uppväxten. Exempel på skyddsfaktorer är tydliga och kärleksfullt föräldraskap, trivsel i skolan samt ett utvecklat socialt nätverk. Exempel på riskfaktorer kan vara avsaknad av goda förebilder, bristande skolanpassning, missbruk i familjen samt tillgång på droger. Risk- och skyddsfaktorer betydelse skiftar i olika åldrar. För mer ingående definition hänvisas ni till folkhälsomyndigheten (www.folkhalsomyndigheten.se).

³ Med narkotika avses i Sverige de preparat som finns upptagna i Läkemedelsverkets föreskrifter om förteckningar över narkotika. Preparaten har olika egenskaper men gemensamt är att de påverkar centrala nervsystemet. I Sverige betecknas all icke medicinsk användning av narkotika som missbruk (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning). Drogutvecklingen i Sverige: Rapport 2003, 2011 Rapport nr 71., 130. Stockholm, 2003, 2011.

Rikssnittet

Det som i rapporten definieras som rikssnittet kommer från den riksundersökning som Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysningen (CAN) gjorde bland rikets år 9 i mars månad 2019. Mer information om CAN, s rapport om skolelevers drogvanor 2019 på www.can.se.

Blanka svar

De elever som inte angivit svar eller markerat flera alternativ där bara ett svarsalternativ varit tillåtet, redovisas som *blanka*.

6. RESULTAT 2018

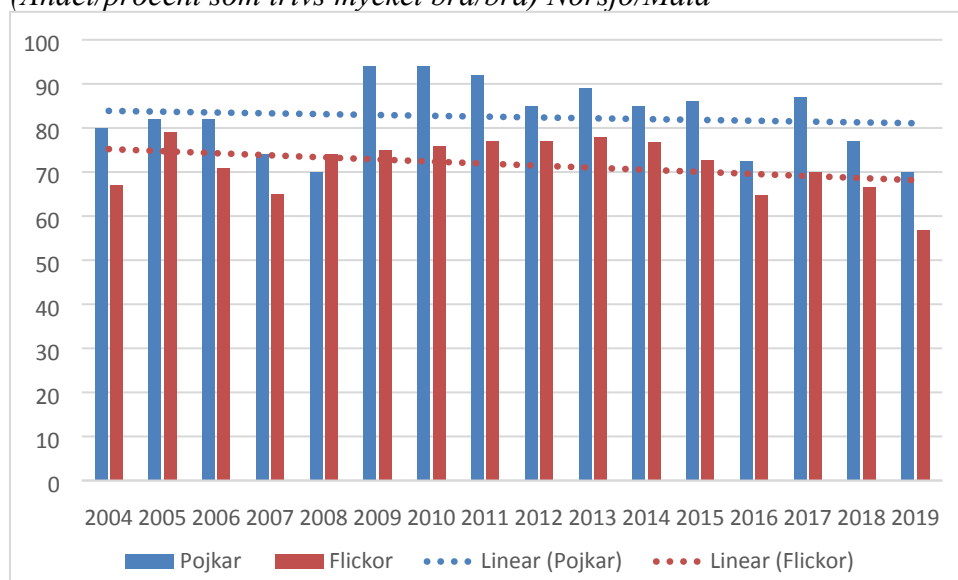
6.1 GRUNDSKOLANS ÅR 9

I detta avsnitt redovisas de övergripande resultaten när det gäller år 9 i Norsjö och Malå kommun. Där det är möjligt görs jämförelser med resultaten från CAN: s riksundersökning (centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning) gjord under våren 2019 och Skellefteå kommuns drogvaneundersökning 2019 för år 9. Av etiska skäl och för att bevara anonymiteten presenteras inte alla svar som framkommit i undersökningen. Av samma skäl har vi också valt att slå samman resultatet för eleverna i Norsjö och Malå.

6.1.1 ELEVERNAS SOCIAL SITUATION

Diagram 1. Hur trivs du i skolan?

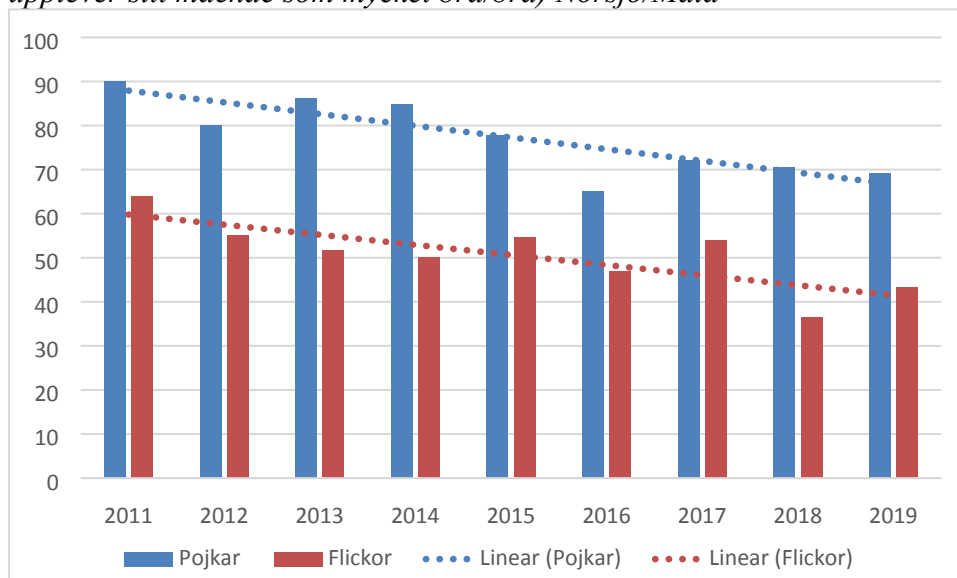
(Andel/procent som trivs mycket bra/bra) Norsjö/Malå

Diagrammet ovan visar att majoriteten (63 procent) av eleverna i år 9 trivs bra/mycket bra i skolan. 26 procent uppger att de varken trivs bra eller dåligt i skolan. 11 procenten uppger att de trivs dåligt/mycket dåligt i skolan vilket är ett sämre resultat än föregående år.

Frågan om hur eleverna trivs med skolarbete och undervisningen har också ställts över tid. 56 procent av eleverna trivs bra/mycket bra med undervisningen och skolarbetet vilket är en minskning från föregående år.

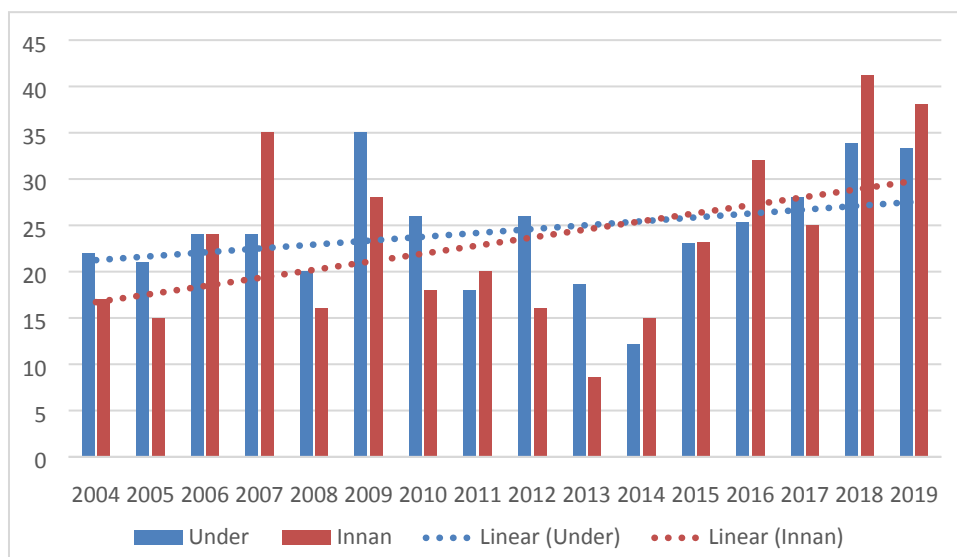
Diagram 2. Hur har du upplevt ditt mående det senaste året? (Andelen/procent som upplever sitt mående som mycket bra/bra) Norsjö/Malå

Eleverna som i år 9 upplever sitt eget mående som mycket bra och bra visar i årets resultat på en liten ökning från föregående år, 25 procent av eleverna uppger att de mått dåligt under det senaste året och över tid är det fler flickor som upplever sitt mående sämre än pojkarna.

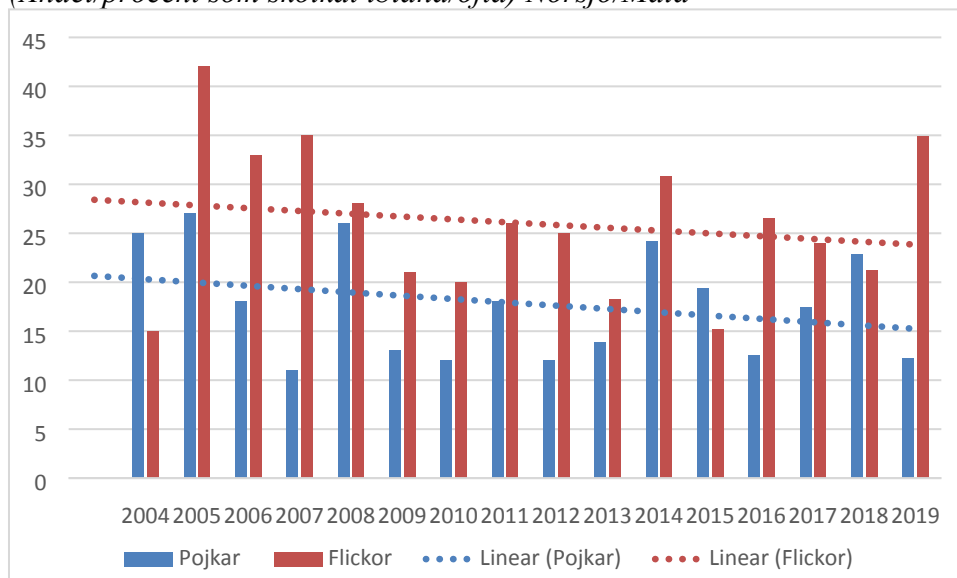
Vi har också ställt frågan om på vilket sätt det mått dåligt och om det sökt hjälp samt fått hjälp med sitt mående. 25 procent av eleverna har svarat att deras mående har varit dåligt/mycket dåligt det senaste året. Psykisk åkomma svarar 46 procent, 5 procent fysisk skada och 6 procent svarar annan åkomma. 19 procent säger att de sökt hjälp för sitt mående och 25 procent uppger att de fått hjälp.

Diagram 3. Har du känt dig mobbad under och innan högstadietiden? (Andel/procent som känt sig mobbad någon gång och ofta) Norsjö/Malå

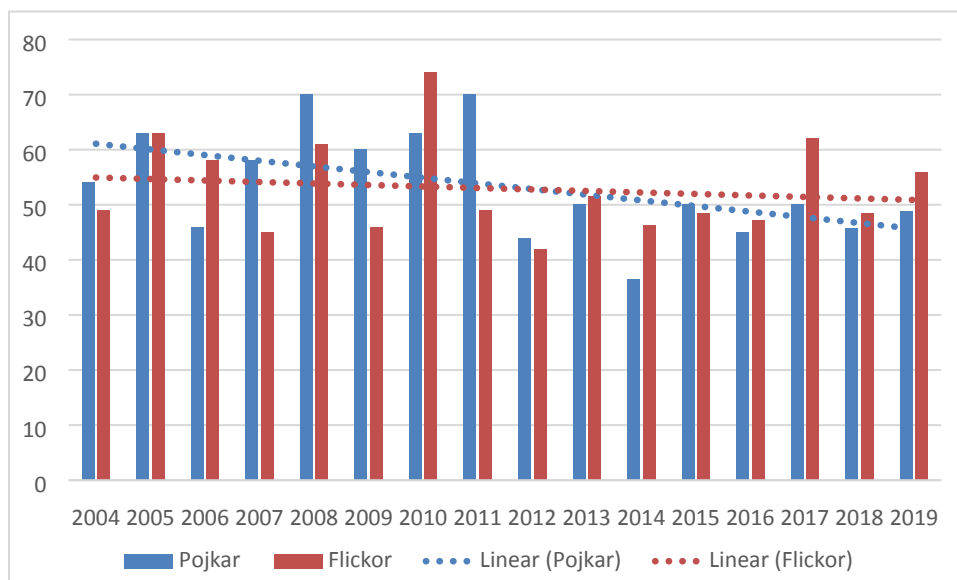
Diagrammet visar på en liten sänkning i årets resultat som känt sig mobbad under/innan högstadietiden och är bland den högsta siffran över tid, fler flickor än pojkar har känt sig utsatt. Malå redovisar den högsta andelen över tid (41 procent) som känt sig mobbad. I Norsjö ses en nedåtgående trend de tre senaste åren.

Diagram 4. Brukar du vara borta från skolan utan giltig anledning?
(Andel/procent som skolkat ibland/ofta) Norsjö/Malå

I årets undersökning har 24 procent av eleverna i år 9 angivit att de ibland brukar vara borta från skolan utan giltig anledning. En liten skillnad mellan Norsjö och Malå kan utläsas.

Diagram 5. Förenings-/organisationsmedverkan
(Andel/procent) Norsjö/Malå

Andelen elever som är medlem i förening eller organisation visar i årets undersökning på 52 procent. I Norsjö uppger 52 procent av eleverna att de är med i förening och Malå redovisas 55 procent.

6.1.2 ELEVERNAS DROGANVÄNDNING

I detta avsnitt redovisas resultatet under respektive drog (tobak, alkohol, narkotika, doping, spel och andra berusningssätt), både för den totala gruppen elever samt i de avseenden där flickors och pojkars drogvanor skiljer sig åt. I förekommande fall görs en jämförelse med Skellefteå kommuns drogvanundersökning 2019 samt CAN: s rapport gjord under våren 2019. I bilagan visas det kompletta materialet som inte framgår av rapporten. För etiska skäl och för att säkerställa elevernas anonymitet har vi valt att slå samman resultatet för eleverna i Norsjö och Malå.

Tobak

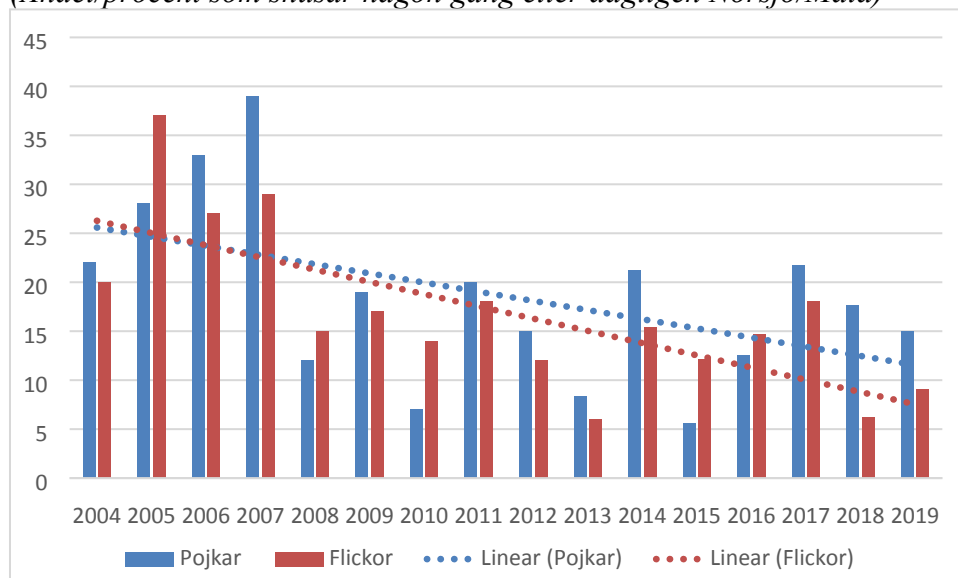
Diagram 6. Rökare

(Andel/procent som röker någon gång eller dagligen Norsjö/Malå)

Diagrammet ovan visar att andelen rökfria i Norsjö/Malå ligger på 83 procent. Totalt har det skett en minskning i Norsjö sedan 2005 med 30 procentenheter. I Malå redovisas en minskning från 2007 med 18 procentenheter. Fler andelar som röker i Malå än i Norsjö.

Motsvarande siffror i CAN:s undersökning från 2019 visar att 11 procent är rökare. Skellefteå redovisar 8 procent av pojkarna och 7 procent av flickorna röker någon gång/dagligen.

Diagram 7. Snusare*(Andel/procent som snusar någon gång eller dagligen Norsjö/Malå)*

Resultatet visar att 88 procent av eleverna i Norsjö och Malå är snusfria.

I Skellefteå ligger andelen snusande flickor på 4 procent respektive 9 procent för pojkar. CANs undersökning visar på 7 procent som uppgav att de snusade under 2018.

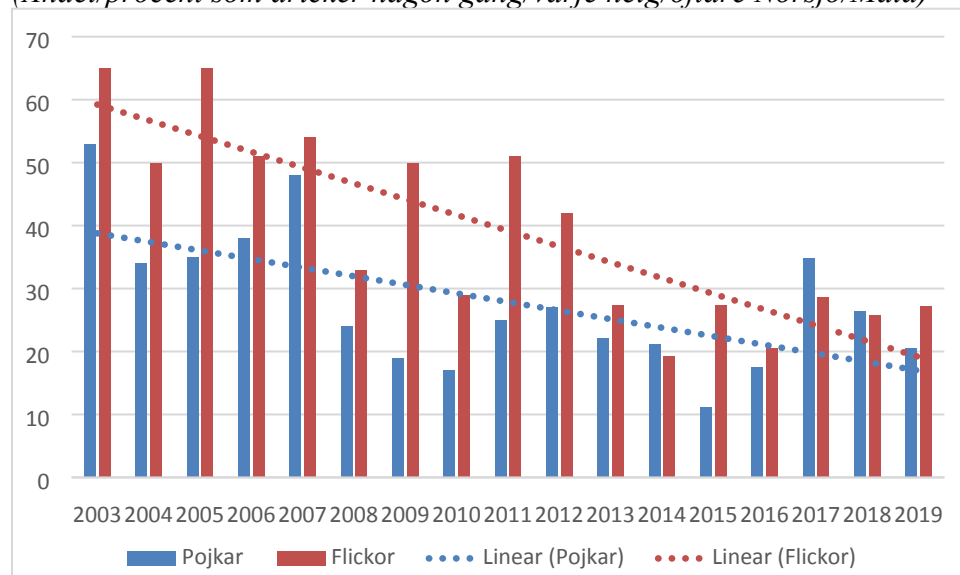
10 procent av eleverna i både Malå och Norsjö uppger att de provat att röka vattenpipa. Bland dem som provat vattenpipa återfinns både elever som röker/rökt vanliga cigaretter, men även elever som i övrigt är tobaksfria.

Elever uppger i årets undersökning att de själva köper sin tobak och får den via sina föräldrar. Majoriteten får tag på tobak via kompis eller annan person.

Alkohol

Diagram 9. Konsument – Alkohol

(Andel/procent som dricker någon gång/varje helg/oftare Norsjö/Malå)

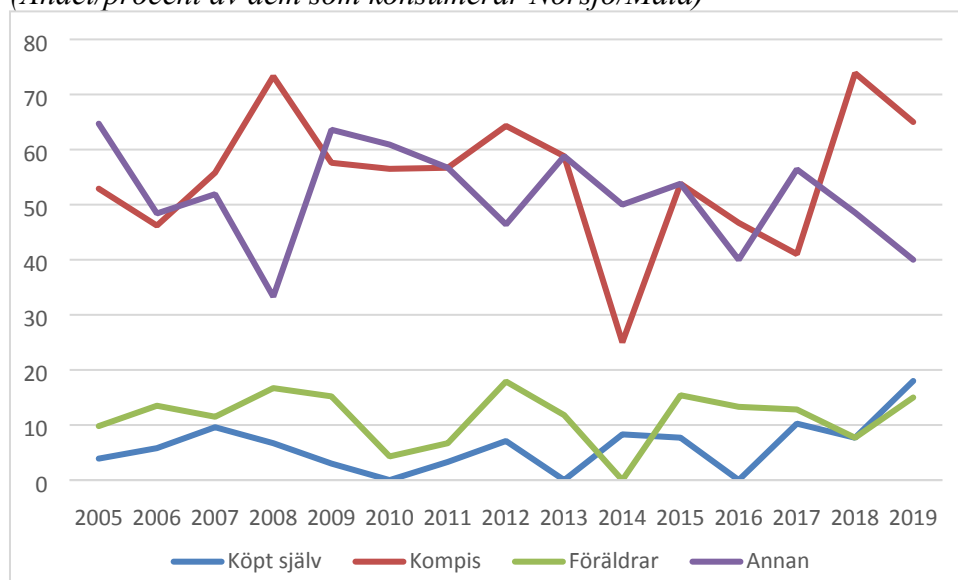
Ovanstående diagram visar att 24 procent av eleverna i år 9 (Norsjö/Malå) dricker alkohol, vilket innebär en minskning med 27 procentenheter sedan 2007. Totalt har andelen som dricker alkohol i Norsjö minskat över tid (2003–2019) med 39 procentenheter. I Malå redovisas en minskning över tid (2004–2019) med 17 procentenheter.

I Skellefteå uppger 21 procent av flickorna och 16 procent av pojkarna att de dricker alkohol, Enligt CAN:s undersökning är andelen elever som dricker alkohol i riket avsevärt högre än i Norsjö och Malå. Riksgenomsnittet visar att 39 procent av eleverna dricker alkohol, vilket är en av de lägsta uppmätta nivåerna sedan starten av mätningar år 1971.

Resultat från årets undersökning visar också att 80 procent av alkoholkonsumenterna någon gång druckit så mycket alkohol att de känt sig berusad vilket är den näst högsta siffran över tid. Flickornas alkoholkonsumtion domineras av alkoholisk/starkcider, starksprit. Pojkarnas alkoholkonsumtion domineras även de av alkoholisk/starkcider, starksprit. När det gäller hemtillverkad sprit och vin visar årets undersökning på en minskning.

Undersökningen visar att snittåldern för alkoholberusning ligger på 14 år.

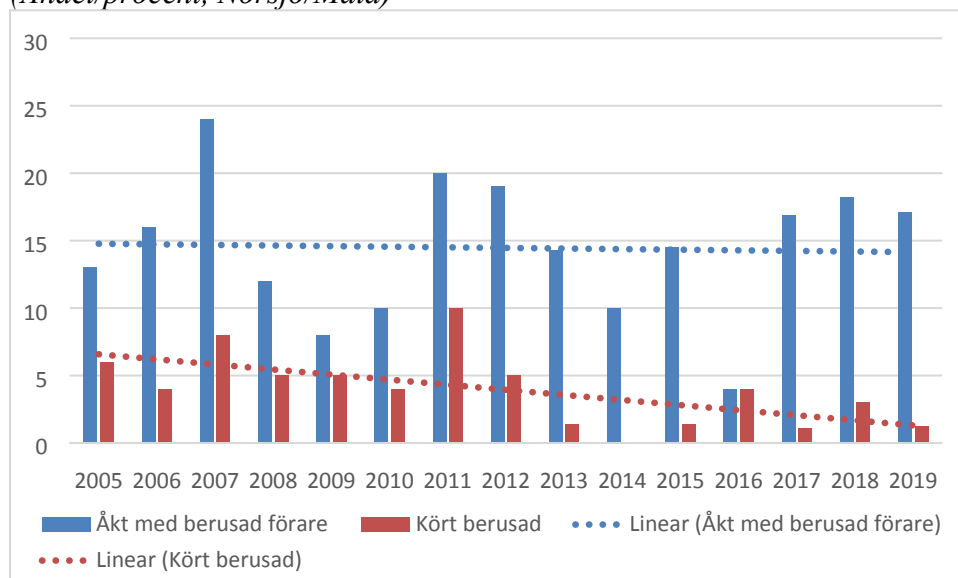
Diagram 10. Vart eleverna får tag på alkohol?
(Andel/procent av dem som konsumerar Norsjö/Malå)

Diagrammet visar att några av konsumenterna får alkohol genom att själv köpa den och att de får via sina föräldrar. Majoriteten av elever får tag i alkohol via kompis följt av någon annan.

5 procent av eleverna uppger att deras föräldrar tillåter att de dricker alkohol.

Diagram 11. Åkt motorfordon med berusad förare/själva kört fordon berusade
(Andel/procent, Norsjö/Malå)

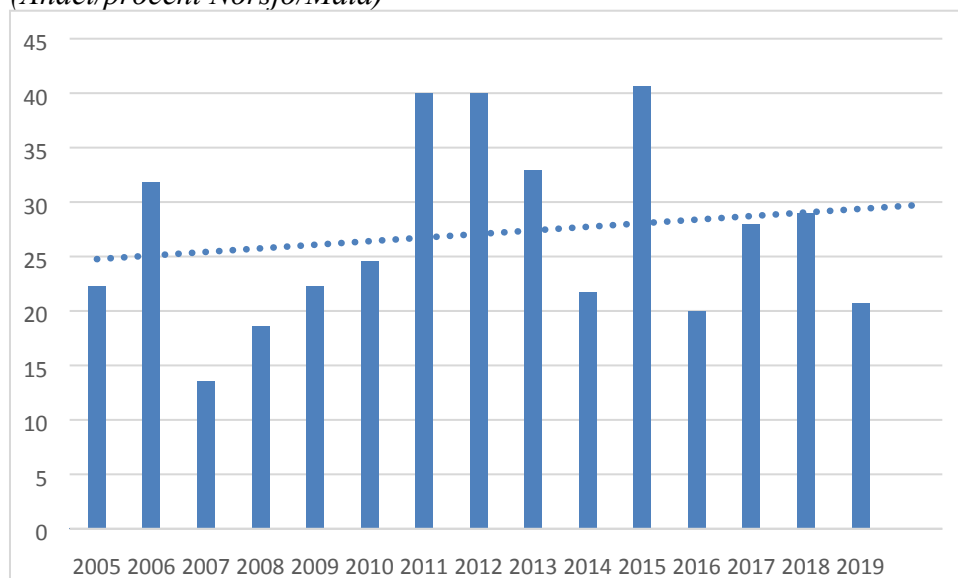

Resultatet från årets undersökning visar att totalt 17 procent av eleverna åkt motorfordon med en berusad förare, vilket är en liten ökning från föregående år. 1,21 procent uppger att de själva har kört berusad.

Majoriteten av alla elever som åkt med berusad förare uppger att de åkt med annan vuxen än förälder, därefter kommer alternativen kompis och förälder.

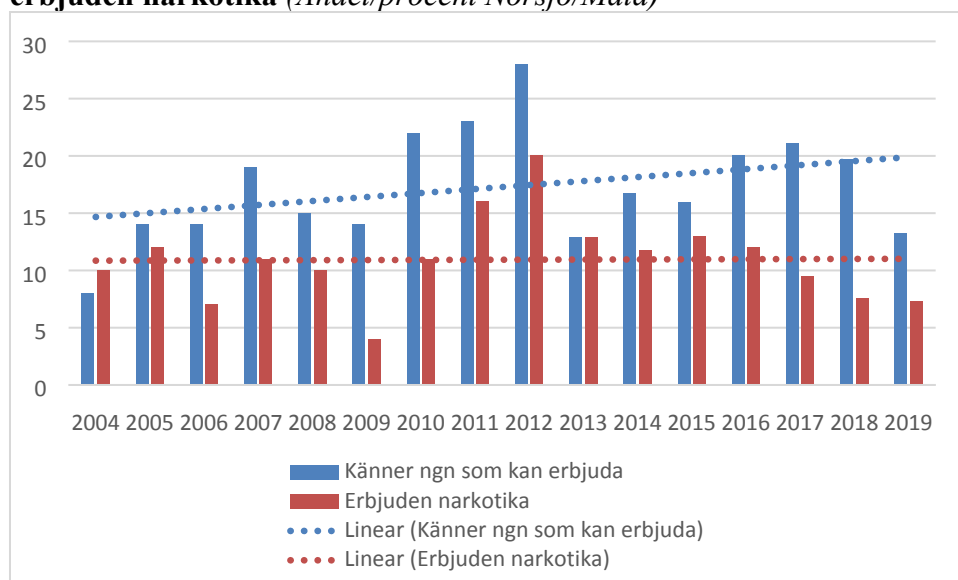
Narkotika

Diagram 12. Elever som känner någon som använder/ använt narkotika i sin egen ålder
(Andel/procent Norsjö/Malå)

Diagrammet ovan visar en stigande trend när det gäller kännedom om någon i sin egen ålder som använt eller använder narkotika.

Diagram 13. Elever som känner någon som kan erbjuda dem narkotika samt blivit erbjuden narkotika (Andel/procent Norsjö/Malå)

Andelen elever i Norsjö och Malå som känner till någon som kan erbjuda narkotika visar på en ökad trend. En marginell ökning över tid när det gäller erbjuden narkotika bland eleverna i år 9.

Undersökningen visar i år en liten ökning när det gäller lusten att prova narkotika. Resultatet visar att det finns några andelar elever som använder/använt narkotika i Norsjö och Malå.

I CAN; s undersökning i år 9 är andelen gällande användning av narkotika 8 procent för pojkar och 6 procent för flickor. Skellefteå redovisar ca 4 procent för samma årskull.

Andra berusningssätt eller substanser för ökad prestation

Tabletter eller annan berusning

Kombinationen alkohol och läkemedel samt alternativa sätt i syfte att berusa sig på annat än på alkohol och narkotika är inget okänt fenomen varken i Norsjö eller i Malå.

Dopning

Resultatet visar att elever år 9 i Norsjö/Malå inte har erfarenheter av dopningspreparat i årets undersökning.

Kosttillskott

Frågan är ställd om eleven ätit kosttillskott för att höja sin fysiska prestationsnivå.

Undersökningen visar att ungdomarna inte är främmande för att använda kosttillskott oavsett om de är med i någon idrottsförening eller inte.

Föräldrarnas förhållningssätt

Frågor om elevernas uppfattning angående om deras föräldrar känner till att de dricker alkohol samt deras uppfattning om föräldrarna tillåter att de dricker eller använder tobak har ställts.

Resultatet visar att 8 procent av konsumerande elever i årets undersökning har den uppfattningen att deras föräldrar känner till att de dricker alkohol. 5 procent av eleverna som konsumerar alkohol har den uppfattningen att deras föräldrar tillåter att de dricker.

När det gäller tobak uppger 4 procent av tobaksburkarna att deras föräldrar tillåter att de använder tobak.

Elevers hälsa och trygghet

Resultatet visar att det är 61 procent av eleverna i år 9 som uppger att deras föräldrar dricker alkohol. Frågan om de känner oro för sina föräldrars alkoholkonsumtion visar att 5 procent känner oro för föräldrarnas drickande. Vid korstabuleringar av svaren för oro för sina föräldrars drickande med delar av socialsituation, tobak, alkohol och droger visar att de elever som känner oro för föräldrarnas drickande har ett större riskbeteende än de som inte känner oro.

Majoriteten av eleverna (85 procent) uppger att de är trygga i skolan.

Spel om pengar

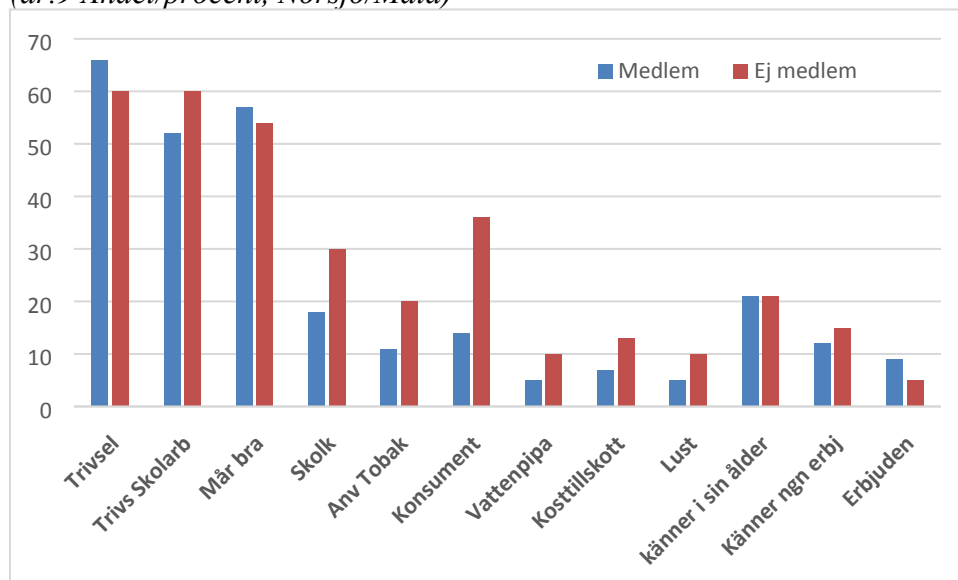
Under åren 2005 till 2012 ställdes frågan om eleverna någon gång spelat om pengar där resultatet i snitt legat på 20–40 procent av eleverna uppgav att de spelat om pengar. I årets enkät lyftes frågan upp igen och resultatet visar på att 13 procent av eleverna har spelat om pengar då främst kortspel (ej internet).

7. OLIKA SAMBAND

Här redovisas olika korstabuleringar av frisk- och riskfaktorer för att finna eventuella samband.

Diagram 14. Betydelse av medlemskap i förening

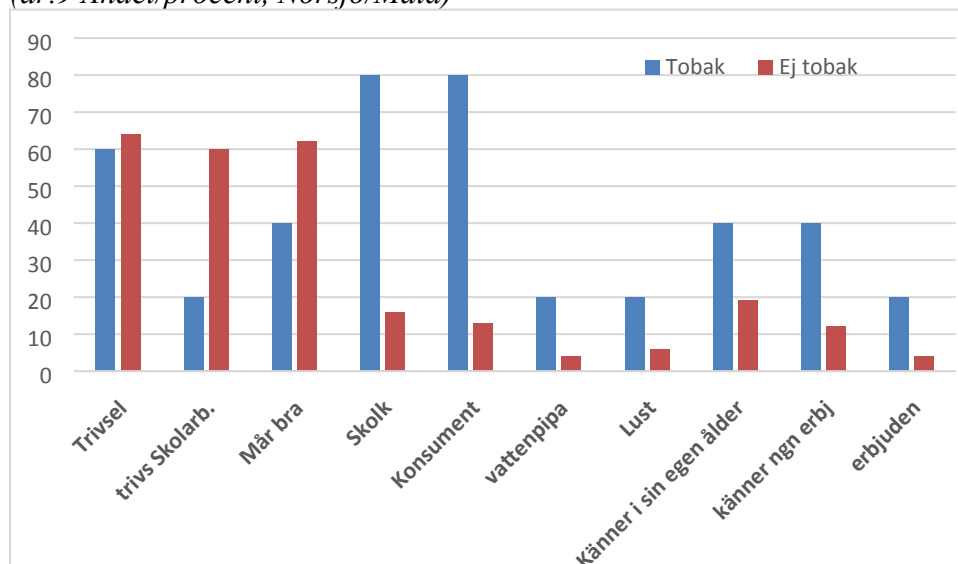
(år.9 Andel/procent, Norsjö/Malå)

Det är väl känt att en väl fungerande föreningsverksamhet fungerar som en skyddsfaktor. Korstabuleringen i årets undersökning visar på en förbättring från föregående år dock finns det föreningsaktiva som skolkar, använder tobak och dricker alkohol.

Diagram 15. Tobakens inverkan

(år.9 Andel/procent, Norsjö/Malå)

Det finns en koppling mellan tobaksbruk och negativa sociala faktorer. Korstabuleringar visar att elever i år 9 i Norsjö och Malå som använder tobak trivs sämre i skolan och med skolarbetet. Stor skillnad mellan upplevs hälsa, betydligt fler som skolkar, använder alkohol samt är mer utsatt för narkotika än de som inte använder tobak. Tobaksanvändarna är i större utsträckning alkoholkonsumenter (80 procent) än icke tobaksanvändare. Skillnaden finns även när det gäller övriga korstabuleringar

8. DISKUSSION

Inledning

I ANDT undersökningen deltar de elever som finns i år 9 på Norsjöskolan och Nilaskolan i Malå. Materialet i undersökningen kommer att användas som underlag i ett fortsatt förebyggande arbete och redovisas till politiker, tjänstemän, eleverna, personal och föräldrar. Kartläggning är ett viktigt instrument för att bl.a. kunna studera ungdomars drogvanor. Viktigt att påpeka är att undersökningen inte speglar med säkert den korrekta verkligheten inom kommunen, utan den ska mer ses som en resurs och ett medel för att närma oss en gemensam bild av drogvanor hos ungdomar. I diskussion tillsammans med ungdomar kan vi bl.a. få vetskap om hur ungdomars utsatthet för droger kan minskas och deras benägenhet att vilja använda droger. Resultatet bör användas som underlag för hälsofrämjande och förebyggande arbete exempelvis i utskott och styrelser, i folkhälsoråden, föreningar och i kommunens förebyggargrupp bestående av polis, individ och familjeomsorgen, skola, fritidsgård, flyktingenheten med flera. För att säkerställa elevernas anonymitet har vi valt att slå ihop resultaten från år 9 i Norsjö och Malå. Resultatet kommer att redovisas i respektive kommuner.

Socialsituation

Barns och ungdomars uppväxtvillkor är starkt förknippat med deras hälsa. Dålig trivsel i skolan, mobbing och skolk utgör riskfaktorer för elever och påverkar ytterst skolresultatet. Viktiga aspekter av skolmiljön – t.ex. elevernas möjlighet att utöva inflytande över skolarbete, skolans fysiska utformning och det psykosociala klimatet mellan elever och mellan elever och skolans personal anses ha mätbara effekter på barns/ungdomars subjektiva hälsa⁴. Aktuell forskning visar att elever som trivs och fungerar väl i skolan löper mindre risk att utveckla olika typer av problem och drogmissbruk. Det drogförebyggande arbetet bör därför också utöver ANDT undervisning handla om att skapa ett gott skolklimat och främja en god lärande miljö.

Det finns flera insatser som bidrar till ett gott skolklimat, förbättrar elevernas skolprestationer och därmed har goda förutsättningar att reducera bruket av ANDT och andra normbrytande beteende. Exempel på sådana insatser är insatser som fokuserar på:

- lärarnas sätt att möta eleverna, ex. vägledning och gränssättning, höga men realistiska förväntningar. Ledarskap i klassrummet
- skolans sätt att möta föräldrarna, dialog med föräldrarna
- att stärka elevernas sociala och emotionella kompetens
- att reducera förekomst av mobbing
- att utveckla arbetet med elevhälsan⁴ där det förebyggande arbetet står i fokus
- tydlig förankrad policy kring ANDT (alkohol, narkotika, doping, tobak), mobbing etc. ANDT på schemat
- närvarande vuxna i skolmiljön

⁴ Socialstyrelsen. Folkhälsorapport 2005, 2011/ FHI folkhälsopolitisk rapport, barn och ungas hälsa 2010.

Från 2011 fram till i dag kan vi se en nedåtgående trend bland elever i år 9 som trivs bra/mycket bra i skolan och med skolarbetet. Majoriteten av eleverna (63 procent) trivs bra eller mycket bra i skolan så också trivsel med skolarbetet och undervisningen (56 procent). 55 procent av eleverna upplever sitt eget mående som bra/mycket bra. En negativ ökning över tid kan ses då andelen elever som mår dåligt ökat från 9 till dagens 25 procent, vilket inte känns bra. Merparten av elever som mår dålig/mycket dåligt är flickor.

Analyser från Skolbarns hälsovanor som Folkhälsomyndigheten gjort visar att det finns ett samband mellan att känna sig stressad av skolarbetet och psykosomatiska symtom såsom sömnsvårigheter, nedstämdhet, irritation, nervositet, huvudvärk, ont i magen, ont i ryggen och ont i ryggen och yrsel.⁵

Mobbning är ett samhällsproblem som drabbar 60 000 barn och unga varje år i Sverige och det motsvarar 1–2 barn i varje klass. För att stoppa mobbning krävs det att vi alla engagerar oss, från högsta beslutsfattare till privatpersoner. Undersökningen visar på en nedåtgående trend över tid i Norsjö när det gäller mobbning under högstadietiden, samma gäller för andelen som känt sig mobbad innan högstadiet. Det genusperspektiv vi tidigare sett då flickorna är överrepresenterade när det gäller utsatthet för mobbning fortsätter. Frågor har ställts om vart de varit utsatta för mobbning, och resultatet visar att majoriteten blivit utsatt i skolan och på sociala medier.

Skolk kan vara en varningssignal på att andra saker i ungdomars tillvaro inte står rätt till och det är därför av största vikt att vara uppmärksam och sätta in tidiga åtgärder för elever som skolkar.

Trivsel i skolan och i undervisningen, mobbning och eget mående går hand i hand. Här kan vi övertid se det ur ett genusperspektiv då flickornas resultat visar på en fortsatt ökad ohälsa.

Fritiden spelar en stor roll för unga. Den är en viktig arena för unga att kunna känna inflytande över sitt eget liv. Genom sina fritidsaktiviteter kan unga få tillgång till inflytande och aktiviteterna kan uppmuntra unga att delta i ett demokratiskt samhälle och att förbättra sin hälsa. Att tillhöra en förening är en viktig skyddsfaktor för våra barn och ungdomar, det är allmänt känt och det har vi kunnat utläsa i våra tidigare undersökningar. Under de senaste två åren har visat på en nedåtgående trend då det gäller den sociala situationen i skolan samt alkohol och tobaksanvändandet bland de som är medlemmar i någon förening/organisation. Studier visar att barn och ungdomarnas deltagande i en väl organiserad fritidsverksamhet är en skyddsfaktor förutsatt att föreningarna har en väl förankrad ANDT-policy med handlingsplaner och uppföljning. Även om andelen unga som är med i föreningar minskar⁶ så är det många unga som fortfarande deltar i olika typer av föreningar, både i skolan, genom idrotten eller på andra ställen där unga finns. Många unga ägnar sig också åt någon form av kultur på fritiden, de trivs med sitt utövande och vill göra mer.

Andelen elever som är medlem i förening eller organisation visar i årets undersökning på 52 procent, vilket är en minskning från 2005 med 11 procentenheter. I Norsjö och Malå redovisas en ökning från föregående år.

⁵ Skolbarns hälsovanor, Folkhälsomyndigheten 2017/18

⁶ Myndighet för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Negativt är att det finns elever som är tobaks- och alkoholanvändare som är medlemmar i någon förening.

I Skellefteås undersökning ser vi ett ganska stort avhopp från föreningslivet då ungdomarna börjar gymnasiet. Det känns viktigt att behålla ungdomarna så länge som möjligt i föreningslivet och vi kan fråga oss vad vi tillsammans kan göra för att behålla ungdomarna längre upp i åren och drogfria? Hur ser det ut i föreningslivet i dag, har alla samma möjlighet att få delta i exempelvis lagsporter, i kulturaktiviteter efter sina egna förutsättningar? Hur ser det ut i Arvidsjaur, Lycksele och Skellefteå, där vi har den största andelen gymnasieelever. Är det lätt för våra ungdomar att komma in i föreningslivet där? Erbjuder föreningslivet aktiviteter som unga vill ha?

Tobak

Även i år finns det en mycket klar tydlig koppling mellan tobaksbruk, sociala faktorer, alkohol och narkotika i undersökningen. Korstabulering visar att tobaksbrukare är överrepresenterade beträffande skolk, trivsel i skolan och alkoholkonsumtion, utsatthet för narkotika mm. Tyvärr visar undersökningens resultat att det inte är särskilt svårt för elever att få tag på tobak trots att de inte är 18 år, då eleverna själva säger sig får tag på tobak genom att köpa det själv, eller via föräldrar, kompis eller annan bekant.

En tidig tobaksanvändning är en stor och välkänd riskfaktor när det gäller normbrytande beteende, och det är viktigt att vi håller våra ungdomar tobaksfria. Viktigt att påpeka är att 80 procent av tobaksburkarna i år 9 är alkoholkonsumenter. Tobaksprevention är det allra viktigaste området att prioritera för att motverka att sociala problem uppstår.

Vi ser en nedåtgående trend när det gäller både rökning och snusning i år 9. När det gäller snus ser vi en minskning med 21 procentenheter från 2005 och rökningen har minskat under samma tid med 12 procentenheter. Det frågades också om eleverna har provat att röka vattenpipa någon gång. Resultatet visar att det finns elever som provat och det är oavsett om det röker cigaretter eller inte.

Det är viktigt att poängtera sambandet mellan tobaksbruk och negativa sociala faktorer såsom skolk, droger etc. Tobaksbruk är en tydlig signal på gränsöverskridningar som i förlängningen kan leda till att sociala problem uppstår. Tobakspreventionen är ett viktigt område att prioritera inom ANDT arbetet.

Alkohol

Ett allmänt tillåtande samhällsklimat till alkoholen gör att utsattheten för unga människor är hög. Många föräldrar och andra vuxna har ett tillåtande förhållningssätt gentemot ungdomsdrickandet vilket försvårar det förebyggande arbetet. Alkoholen används idag som måltidsdryck på ett annat sätt än tidigare i alla kulturer och sammanhang. Idrotten är ett exempel som idag kan kopplas ihop med alkoholen via arenor, evenemang etc. När föreningslivet inte fungerar som skyddsfaktor behövs mer arbete sättas in för att förankra och stärka föreningarnas förebyggande arbete. Eftersom föreningslivet visar sig vara en skyddsfaktor är det viktigt att dessa i större utsträckning driver en restriktiv hållning vad gäller alkohol och tobak. Genom exempelvis att föreningarna har en väl förankrad drogpolicy bland alla sina medlemmar och som även tillämpas mot äldre ungdomar och vuxna.

Det finns även ett viktigt samband mellan barns alkoholvanor och föräldrars attityder och värderingar, vilket är ett starkt skäl för att engagera föräldrar i det förebyggande arbetet. Viktigt är också att hålla områden där barn och ungdomar finns drogfria som exempelvis skolområden, idrottsanläggningar m.fl.

Positivt i undersökningen är att resultatet visar att andelen elever i år 9 som konsumerar alkohol tenderar att minska. Över tid kan vi se att det är fler flickor än pojkar när det gäller alkoholkonsumtion och berusning. Vid flera av debuttillfällena (riskhelger) finns det alternativ aktiviteter/arrangemang i drogfri miljö som erbjuds till ungdomarna, men det finns fortfarande ett par familjehögtider som det inte finns något alternativ alls.

Att ungdomar börjar dricka vid låg ålder är oroande. Den som dricker mycket och ofta i unga år kan enligt forskning snabbt utveckla ett beroende. Tonåringar har svårt att bedöma konsekvenserna av sitt drickande och de har svårare att märka när de blir berusade och blir ofta påverkade mycket fort.

Fortfarande är resultatet oroande gällande attityder kring alkohol och trafik, attityden kan speglas till samhället i övrigt. Det är skrämmande att det inte är självklart för alla elever att inte vara nykter i trafiken. Trots att många insatser av olika aktörer gjorts visar resultatet att ungdomarna fortfarande inte är medvetna om risker och konsekvenser.

Viktigt att poängtera är att lagstiftningen här jämställer moped och skoter med bil. Inom detta område måste en kraftsamling ske. Här vilar ett stort ansvar på föräldrar och andra vuxna som möter ungdomar att tydliggöra risker och konsekvenser för detta beteende, och att själva rannsaka sitt förhållningssätt till alkohol och motorfordon. När det gäller åkt med berusad förare ser vi en liknande hög siffra från föregående år och majoriteten har svarat att de åkt med en berusad kompis följd av annan vuxen och förälder.

Narkotika

Närheten till narkotika är i dag en verklighet för många av våra elever. Mycket oroande är att tillgängligheten hela tiden tycks öka. Viktigt i det förebyggande arbetet är att vara medveten om att det finns flera arenor där narkotika finns tillgängligt, exempelvis Internet. Om vi ska nå den nollvision som finns när det gäller narkotika måste insatser göras för att minska tillgång och efterfrågan av flera olika aktörer som exempelvis polis, individ och familjeomsorgen, skola, fritid, lagstiftarna m.fl.

Den gängse uppfattningen i svensk narkotikapolitik är att man inte skall göra indelningen i lätt eller tung narkotika. Vuxenvärldens skyldighet är att tydliggöra begreppen, då detta i annat fall kan påverka elevernas inställning till narkotika. Sammantaget är att tillgängligheten och efterfrågan fortfarande är stor och känslan är att det finns flera nyfikna och drogbenägna ungdomar både i Norsjö och i Malå. Som tidigare nämnts i diskussionen visar korstabulering att tobaksbrukare är överrepresenterade när det gäller lust att prova narkotika vilket är en riskfaktor. Eftersom vi vet att tobak kan vara en inkörsport till narkotika är det oerhört viktigt att vi håller våra ungdomar tobaksfria.

Att berusa sig med annat än alkohol eller i kombination med alkohol är inget okänt fenomen för en del elever i år 9.

Doping och kosttillskott

Det är ingen ovanlighet att elever tar kosttillskott oavsett om de tränar eller inte och doping är inget okänt fenomen hos ungdomsgruppen.

Skillnaden mellan kosttillskott, läkemedel och dopning kan vara hårfint. Riksidrottsförbundet avråder från bruk av kosttillskott, annat än på rent medicinska grunder. Det finns inget vetenskapligt stöd för att idrottsutövare med normal kosthållning har behov av extra kosttillskott⁷. Många preparat på marknaden är otillräckligt kontrollerade och kan innehålla dopningsklassade substanser. Enligt idrottens dopningsregler är idrottsutövare personligt ansvarig för allt de äter eller intar på annat sätt. Den som befinner sig dopad riskerar alltid att bestraffas, oavsett orsak. Muskelökande och testosteronhöjande kosttillskott, så kallade prestationshöjande, kan innehålla förbjudna och farliga substanser enligt Dopningslagen. Dopningjouren avråder från användandet av dessa och rekommenderar enbart produkter som kan styrka sina reklampåståenden med vetenskaplig bevisning som kan kontrollerats och publicerats i kvalificerade vetenskapliga tidskrifter. Är en produkt testosteronhöjande så är den olaglig enligt Dopningslagen 1§d.

En frisk människa behöver inga tillskott så länge man äter en normal kost, särskilt en ung människa. Däremot kan en överkonsumtion av tillskott bli påfrestande och riskfyllt för kroppen.

Föräldrar

Familjen och föräldrarna har en stor betydelse som skydd för att de unga inte ska hamna snett i tillvaron och som stöd om det ändå händer. Vi vet idag att en rad risk- och skyddsfaktorer påverkar de unga när det gäller normbrytande beteende. Det handlar nästa alltid om faktorer som samverkar. Vissa av dem är av samhällskaraktär, andra är knutna till skolmiljön och ytterligare viktiga faktorer handlar om familjen och fritiden. Till detta kommer individuella och personliga förutsättningar.³

Föräldrars restriktiva hållning i drogfrågor påverkar ungdomars drogvänor i en positiv riktning och gör att de nyttjar tobak, alkohol och droger i mindre utsträckning. Att elever som får tag på tobak och alkohol via sina föräldrar bör ses som brister i föräldraansvaret. Flera elever har uppgett i årets undersökning att de fått alkohol via kompisar eller annan person, samt att många uppger att de får alkohol från sina föräldrar. Föräldrarna måste fortsätta ta ett större ansvar och behålla sitt uttalade restriktiva förhållningssätt till tobak, alkohol och droger även när ungdomarna börjar bli äldre.

Utsattheten när det gäller alkohol och droger är lika stor oavsett vart man bor, därför är det av stor betydelse att föräldrarna blir medvetna om olika riskfyllda miljöer och arenor som finns. Dagens ungdomar är mera rörliga och kontaktnätet har blivit mera globalt i och med Internet och mobiltelefonerna där vuxenvärlden oftast har dålig insyn, vilket ger ungdomar möjlighet att inte bara sprida positiva budskap. Där finns både bilder på påverkade ungdomar, tips på festplatser samt narkotikaliberala påståenden och det förekommer även mobbning och kränkningar vid de olika Communitys som Facebook, INSTA gram, Ask, KIK och via SMS mm.

Internet erbjuder även en möjlighet att få tag i tobak, alkohol och narkotika samt spela om pengar på nätet, framförallt poker. Vi kan inte stoppa utvecklingen och det finns ingen anledning att göra det heller utan det vi måste fråga oss är, hur får vi föräldrar och andra vuxna att skaffa sig mer kunskap och framförallt insyn i vad ungdomarna gör på internet?

⁷ Kostrekommendationer finns på Riksidrottsförbundets hemsida.

³ Folkhälsoinstitutet 2006/2010, lokalt arbete mot alkohol och narkotika

Föreningar, organisationer, fritidsgård, skolan m.fl. kan göra mycket för att bereda föräldrar möjlighet att diskutera sig samman kring olika frågor som har med tobak, alkohol och andra normbrytande beteenden. Det finns många olika evidensbaserade metoder för hur skolan kan arbeta för att främja hälsan och för att förebygga tobaks- och alkoholbruk. Norsjöskolan tillämpar sedan 2005 Effekt (Örebro Prevention Program – ÖPP) för att påverka föräldrar med riktade och precisa budskap om alkohol och ungdomar⁸. Budskapet handlar om föräldrars attityd gentemot ungdomsdrickande, om vikten av att inte bjuda minderåriga på alkohol hemma och att inte köpa ut osv. Oavsett vilka metoder som används, måste det förebyggande arbetet ske kontinuerligt och en ”röd tråd” måste gå genom alla stadier, från förskolan till gymnasiet.

Elevers hälsa och trygghet

Resultatet visar att det är 61 procent av eleverna i år 9 som uppger att deras föräldrar dricker alkohol. Totalt uppger 5 procent av eleverna att de känner oro för sina föräldrars alkoholkonsumtion. Vid korstabuleringar av svaren för oro för sina föräldrars drickande med delar av socialsituation, tobak, alkohol och droger visar att de elever som känner oro har större riskbeteende än de som inte känner oro för föräldrarna. I Sverige lever statistiskt sett 4–5 barn per skolklass i hushåll där någon vuxen risk konsumerar alkohol⁹. Konsumtionen kan leda till negativa konsekvenser för både förälderns och barnets hälsa och skolresultat. Folkhälsomyndigheten uppger utifrån deras undersökningar att det finns ca 4–5 elever i varje klass som känner oro för deras föräldrar dricker för mycket alkohol.

Elever med oro för sina föräldrars drickande uppger att deras föräldrar är mera tillåtande när det gäller deras egen alkohol och tobaksbruk.

Spel om pengar

Frågan om spel om pengar har i årets undersökning lyfts upp igen. Resultatet visar att 13 procent av eleverna har spelat för pengar det senaste året och majoriteten har spelat poker (ej internet) och annat.

Samband

Det är vanligt att riskabla alkoholvanor, narkotikaanvändning, tobaksbruk och riskabla spelvanor beskrivs som av varandra oberoende problem. Och det är naturligtvis så att det finns människor som enbart drabbas av ett problem och inte andra. Statistik från Folkhälsomyndigheten visar dock att det finns många samband mellan problemområdena. Att det finns tydliga samband mellan alkohol, tobak, narkotika och spel tyder på att det ofta är samma riskgrupper för flera av dessa beroendeskapande levnadsvanor. Det tyder också på att det finns gemensamma risk- och skyddsfaktorer. Det förebyggande och hälsofrämjande arbetet kan därför med fördel ta ett sammantaget grepp på alkohol, tobak, narkotika och spel.

⁸ ÖPP – ett forskningsförankrat preventionsprojekt för högstadiet.

⁹ Folkhälsomyndigheten

Framgångs- och skyddsfaktorer

Det finns några kända framgångsfaktorer som ofta lyfts fram i det ANDT förebyggande arbetet. Exempelvis

- Att fritidsledare med dess relationsbärande och elevnära (ungdoms) arbetet har stor betydelse i det ANDT förebyggande arbetet. Fungerande förebyggande elevhälsa på grundskolan har även det en positiv effekt.
- Att fritidsgårdarnas drogfria verksamhet och erkända metoder i att möta ungdomar, spelar en stor roll i det förebyggande arbetet. Att skapa möten ungdomarna emellan samt ungdomar och vuxna i en drogfri miljö har betydelse för ungdomarnas framtida val.
- Att det finns goda förebilder i elevernas/ungdomarnas närhet såsom föräldrar, vuxna i skolan, fritidsledare med flera.
- Att föräldrarna är restriktiva i sitt förhållningssätt gällande tobak, alkohol och droger. Detta ger ungdomarna större möjlighet att avhålla sig från att röka, dricka och att ta droger.
- Att elever som bor hemma hos sina föräldrar har ett bättre skyddsnät än de med eget boende.
- Att finnas i ett socialt nätverk i form att vara medlem i en organisation/förening främjar trivsel, tobak -, alkohol-, och drogfrihet. Det är därför viktigt att behålla eleverna/ungdomarna i organisationer/föreningar och att dessa har en levande drogpolicy och bedriver ett aktivt förebyggande arbete.
- Att skapa möjlighet till drogfria mötesplatser för eleverna/ungdomarna har också visats sig vara av stor vikt i träningen att umgås utan alkohol och droger.
- Att verka för en höjd debutålder vad gäller tobak och alkohol är viktigt för att motverka framtida tobak, alkohol- och drogmissbruk.
- Att skolorna har ett gott skolklimat och främja en god lärandemiljö. Att ha elever som trivs och fungerar i skolan är ANDT förebyggande.
- Elevers/ungdomars inflytande och delaktighet i sin vardag, i skolan och på fritiden är viktigt. Viktigt att de får känna sig hörda, sedda och behövda och ges möjlighet att påverka i såväl samhällsutvecklingen i stort som positiva val i sina egna liv och i sin närmiljö.
- Tydlig och förankrad policy kring ANDT i skola och i fritidsverksamheter har stor betydelse. Viktigt med uppföljning av att policyn och handlingsplaner följs.
- Tydligt och kärleksfullt föräldraskap

Insatser i Norsjö kommun

Här följer några exempel på insatser i kommunen som lyfts fram som framgångs och skyddsfaktorer i det drogförebyggande arbetet.

- Överenskommelse mellan Polismyndighet och kommunen.
- Samverkan i frågor om ANDTS och BRÅ mellan olika aktörer på olika nivåer som ex Folkhälsoråd och Förebyggargrupp. Gemensamma mål och genomförandeplan för det förebyggande arbetet i kommunen i samverkan med polis.
- Tillämpning av metoder i skolan som exempelvis: Effekt (ÖPP-Örebro preventionsprogram), hälsosamtal, dialogpedagogik. Kontraktsskrivning inom Tobaksfri Duo mm.
- Norsjös skolor och fritidsgård har ett tobaksfritt ledarskap och rökfri skolgård.
- Norsjös föreningar har gemensamt antagen drogpolicy där tobaksfritt ledarskap är en del.
- Föreningsträffar/utbildning, vilket är ett led i att stötta och uppmuntra föreningar att följa upp ANDT-policy och handlingsplaner.
- Erbjuder generellt föräldrastödsutbildning till alla som exempelvis småbarns Cope, tonårs Cope och ABC (alla barn i centrum) samt älskade förbannade tonåring.
- Narkotikautbildning till personal i kommunen som arbetar med ungdomar och unga vuxna. Information även till föräldrar.
- Drogfria arrangemang vid riskkvällar, exempelvis på lucia, valborgsmässaöften och vid skolavslutning. Drogfria mötesplatser och arrangemang är ett viktigt inslag i det främjande och förebyggande arbetet för att träna ungdomar att umgås utan alkohol och droger. Avsatta medel finns för en drogfri skolavslutning för Norsjö kommuns ungdomar.
- Samarbete mellan skola och fritidsgården och andra aktörer har en stor betydelse i det ANDT förebyggande arbetet.
- Nattvandrarerna, nätverket som finns ute majoriteten av årets alla helger är viktiga i det förebyggande och främjande arbetet.
- Fritidsledarnas deltagande ute i ungdomars nätmiljöer "Fritidsledare på nätet" är en framgångsfaktor.
- Fritidsgården har öppet under alla skollov förutom Julimånad
- Vuxennärvaro på skolan
- Arbete med preventionsprogram inom våld och genus i kommunens verksamheter

Utvecklingsbehov i Norsjö kommun

- Individ och familjeomsorgens jourtjänstgöring under särskilda riskkvällar/debutkvällar.
- Polisens tjänstgöring under särskilda rikskvällar/debutkvällar. Ökad synlighet och tillgänglighet är viktigt för medborgarnas trygghet.
- Erbjuder ansvarsfull alkoholservering till restauranganställda, krögare och ordningsvakter för att minska berusningsdrickandet bland unga vuxna och vuxna.
- Utvecklingsarbete pågår kring våldsprevention – En kommun fri från våld

Insatser i Malå kommun

Här följer några exempel på insatser i kommunen som lyfts fram som framgångs och skyddsfaktorer i det drogförebyggande arbetet.

- Överenskommelse mellan Polismyndighet och kommunen.
- Föräldraskapsstöd, öppen rådgivning, kan man söka hos kommunens familjebehandlare.
- Tillämpning av metoder i skolan som exempelvis: hälsosamtal, klassmentorer (åk 8 och 9), dialogpedagogik och kontraktsskrivning och aktiviteter inom Tobaksfri Duo.
- Nilaskolan och fritidsgården Kosmos är en drogfri mötesplats för barn och unga både dagtid och kvällstid. Utgångspunkten för detta är den antagna drogpolicyn vilken innebär nolltolerans när det gäller alkohol, tobak, sniffning, doping och narkotika under all verksamhetstid inom skolans och fritidsgårdens område.
- På fritidsgården utför man oannonserade alkotester på besökarna eller vid misstanke om missbruk.
- Det främjande och förebyggande arbetet i skola och fritidsgård med drogfria aktiviteter riktar sig främst mot elever från åk 7, Tobaksfri duo från åk 6.
- Drogfria mötesplatser och arrangemang är ett viktigt inslag i det främjande och förebyggande arbetet för att träna ungdomar att umgås utan alkohol och droger. Fritidsgården anordnar ett drogfritt arrangemang vid skolavslutningen.
- Samarbete mellan skola, fritidsgård och andra aktörer har en stor betydelse i det ANDT förebyggande arbetet. Bland annat anordnar man tillsammans det drogfria arrangemanget Vintertesten för högstadiets elever vid höstterminens slut.
- Fritidsgården har öppet under alla skollov förutom påsk och sommarlov och håller i drogfria aktiviteter såsom, badresa, sportlovsresa (slalom), resa till Boda borg mm.
- Vuxennärvaro på skolan.

Utvecklingsbehov i Malå kommun

- Tydlig struktur kring ANDT-samordningen.
- Återuppta REK-gruppen (förebyggare/samordningsgrupp).
- Samverkan i frågor om ANDT och BRÅ mellan olika aktörer på olika nivåer som ex Folkhälsoråd och Rek-grupp.
- Att kunna erbjuda Föräldrastödsutbildning.
- Utbilda personal och börja använda Effekt på skolans föräldramöten (ÖPP-Örebro preventionsprogram).

Avslutning

Resultatet från årets ANDT undersökning visar att vi är på rätt väg och att ett kontinuerligt och långsiktigt preventionsarbete och samverkan mellan olika aktörer som pågår i kommunerna lönar sig. Trots det kan vi inte slå oss till ro i det förebyggande arbetet, tvärtom vi måste fortsätta att arbeta offensivt. Ett helhetsperspektiv på folkhälsoarbetet är en viktig utgångspunkt i den nya nationella folkhälsopolitiken, vilket Norsjö kommun tagit fasta på. Det folkhälso- och drogpolitiska programmet anger kommunens viljeinriktning i det förebyggande arbetet och ska vara vägledande för utskott och förvaltning i verksamhetsplanering och utvecklingsarbete.

Vi hoppas att denna rapport upplevs som värdefull för alla eftersom resultatet ger möjlighet att prioritera och handla utifrån lokala förutsättningar och kan dessutom ge kunskap om hur effektiva lokala insatser varit. Det är viktigt att betona ungdomarnas värde i kommunen, därför bör resurserna till förebyggande arbete och meningsfull fritid för ungdomar prioriteras i kommunerna. Missbruk leder inte enbart till personliga tragedier utan medför även stora kostnader för samhället.

Tidiga förebyggande insatser är avgörande för att barn som riskerar att hamna i utanförskap inte ska göra det. Dessutom är kostnaden för förebyggande åtgärder betydligt lägre än utanförskapets slutgiltiga pris. Trots det drar många kommuner och landsting ner på sin förebyggande verksamhet. Tidiga insatser och investeringar i människor (social investering) är lönsamt, det vill säga när individen är ung och ännu inte hamnat i utanförskap.

Förebyggande arbete för att förhindra bruk/missbruk av alkohol, narkotika, tobak och dopning måste ske på alla plan i samhället där alla aktörer är delaktiga.

För läsare som mer ingående vill ta del av fler data från undersökningen hänvisas till tabellbilagan.

Resultat ANDTS undersökning åk 9 i Malå och Norsjö 2019

35

	Killar	Tjejer	Totalt
Vilken skola går du i?			
Norsjöskolan	47,50	47,73	47,62
Nilaskolan	52,50	52,27	52,38
Summa	100,00	100,00	100,00
Hur trivs du i skolan?			
Mycket bra	25,00	11,38	17,85
Bra	45,00	45,45	45,25
Varken bra eller dåligt	20,00	31,81	26,19
Dåligt	7,50	9,09	8,33
Mycket dåligt	2,50	2,27	2,38
Summa	100,00	100,00	100,00
Hur trivs du hemma?			
Mycket bra	70,00	59,09	64,28
Bra	27,50	31,83	29,77
Varken bra eller dåligt	0,00	6,81	3,57
Dåligt	2,50	2,27	2,38
Mycket dåligt	0,00	0,00	0,00
Summa	100,00	100,00	100,00
Hur trivs du med skolarbetet och undervisningen?			
Mycket bra	5,00	2,27	3,57
Bra	40,00	63,65	52,39
Varken bra eller dåligt	50,00	27,27	38,09
Dåligt	2,50	6,81	4,76
Mycket dåligt	2,50	0,00	1,19
Summa	100,00	100,00	100,00
Har du känt dig mobbad under högstadietiden?			
Nej	80,00	54,56	66,67
Ja, någon gång	12,50	38,63	26,19
Ja, ofta	7,50	6,81	7,14
Summa	100,00	100,00	100,00
Har du känt dig mobbad innan högstadietiden?			
Nej	65,00	59,10	61,90
Ja, någon gång	25,00	34,10	29,76
Ja, ofta	10,00	6,81	8,34
Summa	100,00	100,00	100,00
På vilken plats har du varit utsatt för mobbning (kan vara flera alternativ)?			
Har inte varit utsatt för mobbning	62,50	50,00	55,95
I skolan	30,00	43,18	36,90
På fritiden	2,50	11,36	7,14
På sociala medier	5,00	20,45	13,09
I Föreningen	0,00	0,00	0,00
Annat	5,00	0,00	2,38
Summa	100,00	100,00	100,00
Brukar du vara borta från skolan utan giltig anledning? (Skolk)			
Nej	87,50	65,92	76,20
Ja, ibland	12,50	31,81	22,61
Ja, ofta	0,00	2,27	1,19
Summa	100,00	100,00	100,00

	Kille	Tjej	Totalt
Är du medlem i någon/några organisationer/föreningar? T ex idrottsförening,organisation			36
Nej	50,00	45,46	47,62
Ja	50,00	54,54	52,38
Summa	100,00	100,00	100,00
Vad gör du på din fritid utanför organiserad verksamhet (kan vara flera alternativ)?			
Studerar	20,00	25,00	21,42
Tränar själv	47,50	47,72	47,61
På nätet	50,00	59,09	54,76
Annat	42,50	40,90	41,66
Summa	100,00	100,00	100,00
Röker du?			
Nej	95,00	72,73	83,34
Ja, någon gång	5,00	25,00	15,47
Ja, dagligen	0,00	2,27	1,19
Summa	100,00	100,00	100,00
Snusar du?			
Nej	85,00	90,90	88,09
Ja, någon gång	7,50	9,10	8,34
Ja, dagligen	7,50	0,00	3,57
Summa	100,00	100,00	100,00
Om du använder tobak, hur har du fått tag på den? (kan vara flera alternativ)			
Av tobaksanvändarna			
Har inte använt tobak	85,00	70,45	77,38
Köper själv	50,00	0,00	20,00
Från kompis	100,00	66,00	80,00
Från föräldrar	50,00	0,00	20,00
Från annan person	50,00	33,00	40,00
Summa	100,00	100,00	100,00
Tillåter dina föräldrar att du använder tobak?			
Nej	95,00	97,73	96,43
Ja	5,00	2,27	3,57
Summa	100,00	100,00	100,00
Hur upplever du ditt mående under det senaste 12 månaderna?			
Mycket bra	28,21	9,09	18,07
Bra	41,02	34,10	37,34
Varken bra eller dåligt	12,82	25,00	19,28
Dåligt	10,26	25,00	18,08
Mycket dåligt	7,69	6,81	7,23
Summa	100,00	100,00	100,00
Om du mått dåligt, på vilket sätt har du mått dåligt?			
Har inte mått dåligt	61,55	27,28	43,38
Fysisk skada eller sjukdom	2,56	6,81	4,82
Mått psykiskt dåligt	33,33	56,81	45,78
Annat:	2,56	9,10	6,02
Summa	100,00	100,00	100,00
Har du sökt hjälp för ditt mående?			
Nej	38,46	31,83	34,94
Ja	10,26	27,27	19,36
Har inte behövt söka hjälp	51,28	40,90	45,70
Summa	100,00	100,00	100,00

	Kille	Tjej	Totalt
Har du fått hjälp då du sökt för ditt mående?			37
Nej	23,08	27,28	25,30
Ja	5,13	18,18	12,05
Har inte behövt söka hjälp	71,79	54,54	62,65
Summa	100,00	100,00	100,00
Dricker du alkohol?			
Nej	79,49	72,73	75,91
Ja	20,51	27,27	24,09
Summa	100,00	100,00	100,00
Dricker du? (flervals alternativ)			
Folköl	62,00	25,00	40,00
Starköl	37,00	25,00	30,00
Alkoläsk/starkcider	62,00	83,00	75,00
Vin	25,00	25,00	25,00
Sprit	37,00	75,00	60,00
Summa	100,00	100,00	100,00
Har du druckit alkohol den senaste månaden?			
Nej	38,00	58,00	50,00
Ja	62,00	42,00	50,00
Summa	100,00	100,00	100,00
Dricker dina föräldrar alkohol, dvs folköl eller starkare drycker?			
Nej	38,46	38,64	38,56
Ja	61,54	61,36	61,44
Summa	100,00	100,00	100,00
Känner du oro för dina föräldrar/styvföräldrars alkoholkonsumtion?			
Nej	97,44	93,18	96,34
Ja	2,56	6,82	3,66
Summa	100,00	100,00	100,00
Har du någon gång druckit hemtillverkad sprit?			
Nej	92,31	88,64	90,37
Ja	7,69	11,36	9,63
Summa	100,00	100,00	100,00
Har du någon gång druckit hemtillverkat vin?			
Nej	92,31	97,73	95,19
Ja	7,69	2,27	4,81
Summa	100,00	100,00	100,00
Har du någon gång druckit så mycket alkohol att du känt dig berusad?			
Nej	38,00	8,00	20,00
Ja	62,00	92,00	80,00
Summa	100,00	100,00	100,00
Har du någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol för att bli berusad?			
Nej	100,00	100,00	100,00
Ja	0,00	0,00	0,00
Summa	100,00	100,00	100,00
Tillåter din föräldrar att du dricker alkohol?			
Nej	94,87	95,45	95,18
Ja	5,13	4,55	4,82
Summa	100,00	100,00	100,00

	Kille	Tjej	Totalt
Känner dina föräldrar till att du dricker alkohol?			
Nej	33,33	31,81	32,55
Ja, en del av konsumtionen	5,14	4,55	4,82
Ja, all konsumtion	2,56	4,55	3,60
Har inte druckit alkohol	58,97	59,09	59,03
Summa	100,00	100,00	100,00
Hur har du fått tag i alkoholen du druckit? (kan vara flera alternativ)			
Köper själv	25,00	0,00	10,00
Från kompis	50,00	75,00	65,00
Från föräldrar	0,00	25,00	15,00
Från annan person	50,00	33,00	40,00
Summa	100,00	100,00	100,00
När tror du att de flesta ungdomar gör sin alkoholdebut (kan vara flera alternativ)?			
Nyår	48,72	56,81	53,01
valborgs	28,21	47,72	38,55
Examen	38,46	61,36	50,60
Midsommar	38,46	27,27	32,53
Halloween	10,26	13,63	12,04
Lucia	0,00	0,00	0,00
Annat tillfälle	33,33	25,00	28,91
Summa	100,00	100,00	100,00
Har du haft lust att prova narkotika?			
Nej	94,74	90,90	92,68
Ja	5,26	9,10	7,32
Summa	100,00	100,00	100,00
Har du någon gång blivit erbjuden narkotika?			
Nej	92,11	93,18	92,68
Ja	7,89	6,82	7,32
Summa	100,00	100,00	100,00
Känner du någon i din egen ålder som använder/använt narkotika?			
Nej	81,58	77,28	79,26
Ja	18,42	22,72	20,74
Summa	100,00	100,00	100,00
Känner du någon som kan erbjuda dig narkotika?			
Nej	89,47	84,09	86,58
Ja	10,53	15,91	13,42
Summa	100,00	100,00	100,00
Vart har du blivit erbjuden? (kan vara flera alternativ)			
Har inte blivit erbjuden narkotika	89,47	93,18	91,46
På orten	0,00	2,27	1,21
Närliggande ort	5,26	4,54	2,43
På semesterresa	0,00	2,27	1,21
På nätet	0,00	4,54	3,65
Annat	5,26	2,27	1,21
Summa	100,00	100,00	100,00
Hur ofta känner du dig OTRYGG när du vistas på skolan dagtid?			
Aldrig	71,06	45,46	57,32
Sällan	18,42	36,36	28,04
Ibland	2,63	4,55	3,69
För det mesta	2,63	11,36	7,31
Alltid	2,63	0,00	1,21
Vet ej	2,63	2,27	2,43
Summa	100,00	100,00	100,00

	Kille	Tjej	Totalt
Hur ofta känner du dig OTRYGG när du vistas i ditt bostadsområde?			39
Aldrig	81,58	45,46	62,20
Sällan	15,79	36,36	26,83
Ibland	0,00	18,18	9,76
För det mesta	0,00	0,00	0,00
Alltid	2,63	0,00	1,21
Vet ej	0,00	0,00	0,00
Summa	100,00	100,00	100,00

Hur ofta känner du dig OTRYGG när du vistas ute på gator och torg kvällstid?			
Aldrig	60,53	18,18	37,80
Sällan	26,32	18,18	21,95
Ibland	5,26	27,27	17,07
För det mesta	5,26	34,10	20,76
Alltid	0,00	2,27	1,21
Vet ej	2,63	0,00	1,21
Summa	100,00	100,00	100,00

Har du under det senaste året ätit kosttillskott för att öka din fysiska prestationsnivå?			
Nej	92,11	88,64	90,24
Ja	7,89	11,36	9,76
Summa	100,00	100,00	100,00

Har du någon gång rökt vattenpipa?			
Nej	97,37	88,63	90,24
Ja	2,63	11,37	9,76
Summa	100,00	100,00	100,00

Hur gammal var du när du gjorde följande saker första gången?			
Blev berusad av alkohol	76,32	75,00	75,60
Aldrig gjort	2,63	0,00	1,21
10 år	2,63	0,00	1,21
11 år	0,00	2,27	1,21
12 år	0,00	6,82	3,72
13 år	7,90	13,64	10,98
14 år	5,26	2,27	3,67
15 år	5,26	0,00	2,40
16 år	0,00	0,00	0,00
17 år	100,00	100,00	100,00
Summa			

Hur gammal var du när du gjorde följande saker första gången?			
Rökte din första cigarett	86,84	68,18	76,86
Aldrig gjort	0,00	2,27	1,21
10 år	2,63	0,00	1,21
11 år	0,00	4,56	2,45
12 år	5,27	2,27	3,65
13 år	2,63	11,36	7,31
14 år	2,63	11,36	7,31
15 år	0,00	0,00	0,00
16 år	0,00	0,00	0,00
17 år	0,00	0,00	0,00
Summa	100,00	100,00	100,00

	Kille	Tjej	Totalt
Hur gammal var du när du gjorde följande saker första gången?			40
snusade	81,59	84,11	82,97
Aldrig gjort	2,63	0,00	1,21
10 år	0,00	0,00	0,00
11 år	0,00	2,27	1,21
12 år	2,63	2,27	2,43
13 år	7,89	6,80	7,31
14 år	5,26	4,54	4,87
15 år	0,00	0,00	0,00
16 år	0,00	0,00	0,00
17 år	100,00	99,99	100,00
Summa			
Hur gammal var du när du gjorde följande saker första gången?			
Rökte vattenpipa	97,37	86,37	91,49
Aldrig gjort	0,00	0,00	0,00
10 år	0,00	0,00	0,00
11 år	0,00	0,00	0,00
12 år	0,00	2,27	1,21
13 år	2,63	6,81	4,87
14 år	0,00	4,55	2,43
15 år	0,00	0,00	0,00
16 år	0,00	0,00	0,00
17 år	100,00	100,00	100,00
Summa			
Har du någon gång åkt ett motorfordon med berusad förare?			
Nej	81,58	84,10	82,90
Ja	18,42	15,90	17,10
Summa	100,00	100,00	100,00
Har det inträffat de senaste 12 månaderna att du åkt med berusad förare?			
Nej	68,43	47,73	57,33
Ja	7,89	6,81	7,31
Har inte åkt med en berusad förare	23,68	45,46	35,36
Summa	100,00	100,00	100,00
Om du åkt med berusad förare, Vem har du åkt med (kan vara flera alternativ)?	5,26	6,81	6,09
Kompis	2,63	4,54	3,65
Förälder	7,89	6,81	7,31
Annan vuxen	0,00	0,00	0,00
syskon eller kompis syskon	84,21	81,81	82,92
Har inte åkt med berusad förare	0,00	0,00	0,00
Annat	100,00	100,00	100,00
Summa			
Har du själv kört ett motorfordon berusad?			
Nej	100,00	97,73	98,79
Ja	0,00	2,27	1,21
Summa	100,00	100,00	100,00
Har du spelat om pengar?			
Nej	76,32	95,46	86,58
Ja	23,68	4,54	13,42
Summa	100,00	100,00	100,00
Vilken/vilket typ av spel (kan vara flera alternativ)?			
Kortspel (EJ internet)	10,53	2,27	6,09
Casinospel	5,26	2,27	3,65
Lotter	5,26	4,54	4,87
Övriga spel (tips, trav mm)	2,63	0,00	1,21
Har inte spelat om pengar	76,32	93,18	85,36
Annat	13,16	4,54	8,53
Summa	100,00	100,00	100,00
Hur mycket har du spelat för de senaste 30 dagarna?			
Mindre än 100 kr	15,79	0,00	7,31
100-500 kr	0,00	0,00	0,00
500- 1000 kr	0,00	0,00	0,00
1 000 kr eller högre	0,00	2,27	1,21
Har inte spelat om pengar	84,21	97,73	91,48
Summa	100,00	100,00	100,00

Uppföljning av nämndsbeslut januari – december 2019

Bakgrund

Under 2019, januari - december, har Barn- och utbildningsnämnden beslutat i 98 ärenden. Barn- och utbildningsnämnden har beslutat att ha en uppföljning av fattade beslut vid 2 tillfällen/år.

FÖRSLAG TILL BARN- OCH UTBILDNINGSNÄMNDEN

- *Informationen noteras*

Erik Lindblom

- Register över beslutade ärende bifogas

,2019-02-19

Dagordning	§ 1
Information - ANDT – Drogvaneundersökningen, <i>Informationen godkänns. I maj-nämnden 2019 återrapporteras handlingsplan för ANDT men har skjutits på till oktobernämnd (ny BoU-chef)</i>	§ 2
Information - Digitala utskick i styrelser och nämnder, <i>Informationen noteras</i>	§ 3
Information - Rutiner vid långvarig skolfrånvaro, <i>Informationen godkänns. Rutiner för långvarig skolfrånvaro presenteras i maj-nämnd.</i>	§ 4
Information - Rutiner - Arbete med särbegåvade, <i>Uppdrag ges till skolchef att ta fram handlingsplan och rutiner för arbetet med särbegåvade elever till nämnden i oktober</i>	§ 5
Skolverkets stöd för verksamhetsutveckling för nyanlända barn och elever, <i>Informationen godkänns.</i>	§ 6
Uppföljning av nämndsbeslut september - december 2018, <i>Informationen godkänns</i>	§ 7
Återrapportering enligt plan för internkontroll 2018, <i>Återrapporteringen godkänns och skickas vidare till Kommunstyrelsen.</i>	§ 8
Internkontrollplan 2019, <i>Internkontrollplan godkänns.</i>	§ 9
Interkommunal avgift 2020, <i>Upprättat förslag godkänns.</i>	§ 10
Inackorderingstillägg 2019, <i>Upprättat förslag fastställs och kommer att gälla fr o m 2019-03-01</i>	§ 11
Verksamhetsberättelse, <i>Verksamhetsberättelsen godkänns.</i>	§ 12
Budget 2019, <i>Uppdra til skolchef att revidera internbudget för att på så sätt skapa budget följsamhet</i>	§ 13
Plan för verksamhetsuppföljning 2019, <i>Planen fastställs.</i>	§ 14
Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, <i>Redovisningen godkänns.</i>	§ 15
Information - ärenden inför nästa möte	§ 16
Kurser och konferenser	§ 17
Meddelande	§ 18

2019-04-02

Justeringsmännens sign			Beslutsexpediering	Utdragsbestyrkande

- Dagordning § 19
- Information – Samiskan, *Informationen godkänns.* § 20
- Information – På gång i skolan – Nytt från myndigheterna, *Informationen godkänns.* § 21
- Budgetåtgärder 2019, *Barn- och utbildningsnämnden ger i uppdrag till Barn- och utbildningschef att verkställa följande åtgärder:* § 22
- Minskad personalbemanning i förskolan
 - Personalminskning specialpedagogik (grundskolan)
 - Förberedelseklass omvandlas till åk 4-9
 - Lokala studiehandledare avslutas
 - Tillkommer fjärrundervisningstudiehandledning
 - Resurspersoner avslutas (grundskola)
 - Personalminskning (fritidshem)
 - Resursperson avslutas (gymnasium)
 - Personalminskning SFI
 - Tilläggsbelopp avslås (gymnasium)
 - Fjärde gymnasieår avslås
 - Asylsökande beviljas ej gymnasiestudier
 - Yrkesintroduktionsutbildning restriktivt beviljande
 - Lägre nivå inackorderingstillägg
 - Åk 1 gymnasieutbildning i Skellefteå
 - Personalminskning administration
 - Lärcentrum läggs i träda 2019
 - Prognosbesparing 4812 tkr
- Ekonomisk uppföljning, *Informationen noteras.* § 23
- Uppföljning – Marknadsföring av Vuxenutbildning, *Informationen noteras.* § 24
- Inackorderingstillägg 2019, *Inackorderingstillägg beviljas för studier 100 km eller längre från elevens folkbokföringsadress. Ny nivå 1550 kronor per månad x 9 månader per år. Upprättat förslag börjar gälla fr o m 2019-08-01. Beslut 2019-02-19 § 11 upphör att Gälla fr o m 2019-07-31* § 25
- Information – Rutiner vid långvarig skolfrånvaro, *Rutiner vid långvarig skolfrånvaro godkänns.* § 26
- Uppföljning av feriearbetsverksamheten 2018, *Utvärderingen av feriearbetsverksamheten godkänns.* § 27
- Mål och regler för feriearbetsverksamheten 2019, *Mål och regler för feriearbetsverksamheten år 2019 godkänns.* § 28
- Regler och riktlinjer för skolskjutsverksamheten för grundskola och förskoleklass i Malå kommun, *Upprättat förslag godkänns. Tidigare reglemente upphör att gälla.* § 29

Justeringsmännens sign			Beslutsexpediering	Utdragsbestyrkande

Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, <i>Redovisningen godkänns.</i>	§ 30
Information ärenden inför nästa möte	§ 31
Kurser och konferenser	§ 32
Redovisning av delegationsbeslut	§ 33
Meddelande	§ 34

2019-05-14

Dagordning	§ 35
Delårsrapport tertial 1 2019, <i>Delårsrapporten fastställs. Barn- och utbildningschef ges i uppdrag att återkomma med ytterligare besparingsåtgärder 2019 i september-nämnden som skjuts upp till oktober-nämnden (ny BoU-chef)</i>	§ 36
Regelverk busskort för gymnasieelever, <i>Gymnasieelever åk 1-4 som studerar i Lycksele och Arvidsjaur äger rätt till busskort.</i>	§ 37
Uppsägning gymnasieavtal Arvidsjaur kommun, <i>Gymnasieavtal mellan Malå kommun och Arvidsjaur kommun sägs upp snarast. Uppsagt 190805.</i>	§ 38
Gymnasieavtal Skellefteå kommun, <i>Skolchefen ges i uppdrag att teckna avtal mellan Malå kommun och Gymnasieantagningen. Avtal är tecknat och gäller fr o m 190501</i>	§ 39
Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling	§ 40
Information ärenden inför nästa möte	§ 41
Kurser och konferenser	§ 42
Redovisning av delegationsbeslut	§ 43
Meddelande	§ 44

2019-09-24

Dagordning	§ 45
Verksamhetsinformation – Förskola, <i>Informationen godkänns.</i>	§ 46
Verksamhetsinformation – Raster, <i>Informationen godkänns.</i>	§ 47
Revision – Arbeta med Dataskyddsförordningen, Malå kommun, <i>Informationen noteras.</i>	§ 48
Delårsrapport 2 2019 BUN, <i>Delårsrapporten för den januari – augusti år 2019 gör barn-</i>	§ 49

Justeringsmännens sign		Beslutsexpediering	Utdragsbestyrkande

och utbildningsnämndens verksamhetsområde godkänns. Till nästa nämnd ska barn- och utbildningchef återkomma med vilka åtgärder som är gjorda och planeras för att få budget i balans. Delårsrapporten för tiden januari – augusti år 2019 överlämnas för delgivning till kommunstyrelsen.

Internbudget 2019 BUN, Ärendet återremitteras till barn- och utbildningchef med hänsyn till besparingsåtgärder. § 50

Återrapportering enligt plan för internkontroll 2019, Återrapportering enligt plan för internkontroll godkänns. Återrapporteringen skickas vidare till Kommunstyrelsen. § 51

Dokumenthanteringsplan 2019-2020, Dokumenthanteringsplan för Barn- och utbildningsförvaltningen fastställs med redaktionella ändringar. § 52

Arkivplan skolhälsovården 2019 – 2020, Arkivplan för skolhälsovården 2019/2020 fastställs. § 53

Attestförteckning BUN, Barn-och utbildning attestförteckning fastställs. § 54

Delegationsförteckning för BUN, Delegationsförteckningen för Barn- och utbildningsnämndens verksamhetsområde godkänns med redaktionella ändringar. § 55

Uppföljning av ärende januari – juni 2019, Informationen noteras. § 56

Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, Redovisningen godkänns. § 57

Information – ärenden inför nästa möte 2019-10-22, Informationen noteras. § 58

Kurser och konferenser, Informationen noteras. § 59

Meddelande, Informationen noteras.

2019-10-22 § 60

Dagordning § 61

Information – Gymnasievalet, Informationen godkänns. § 62

Information – Lägesrapport, om och tillbyggnad Tjambo, Informationen noteras. § 63

Information – Enkät i förskolan, Informationen godkänns. § 64

Information – Skapande skola, förskola, Informationen noteras. § 65

Information – Ny ledningsorganisation, Informationen noteras. § 66

Delegationsförteckning för Barn- och utbildningsnämnd, Delegationsförteckning för § 67

Justeringsmännens sign			Beslutsexpediering	Utdragsbestyrkande

Barn- och utbildningsnämndens verksamhetsområde fastställs.

Ekonomisk uppföljning, *Information om ekonomisk uppföljning noteras.* § 68

Redovisning och uppföljning av besparingsåtgärder, *Informationen om verksamheternas besparingsåtgärder godkänns.* § 69

Redovisning av arbetsmiljöarbetet 2019, *Information om verksamheternas arbetsmiljöarbete godkänns.* § 70

BUN Styrkort 2020, *Styrkort 2020 fastställs.* § 71

Internbudget 2020, *Internbudget 2020 fastställs.* § 72

Läsårstider 2020-2021, *Läsårstider 2020/2021 fastställs.* § 73

BUN Årshjul 2020, *Årshjul 2020 fastställs.* § 74

Plan mot diskriminering och kränkande behandling 2019-2020, *Upprättad plan fastställs.* § 75

Krisplan BUN 2019-2020, *Upprättad plan fastställs med redaktionella ändringar.* § 76

Fortbildningsplan BUN 2019-2020, *Fortbildningsplan 2019-2020 fastställs.* § 77

Arbetsmiljöhandbok BUN 2019-2020, *Arbetsmiljöhandbok för BUN:s ansvarsområde fastställs.* § 78

Information – ärenden inför nästa möte, *Informationen noteras.* § 79

Kurser och konferenser, *Informationen noteras.* § 80

Redovisning av delegationsbeslut, *Informationen noteras.* § 81

Meddelande, *Informationen noteras.* § 82

2019-12-17

Dagordning § 83

Information – Gymnasiet/vuxenutbildning, *Informationen godkänns* § 84

Information – BUN handlingsplan för Styrkort 2020, *Informationen godkänns* § 85

Riktlinjer och taxor inom förskola och fritidshem i Malå kommun, *Upprättat förslag till riktlinjer och taxor inom förskola och fritidshem inom Malå kommun, som börjar gälla fr o m 1 april 2020, fastställs. Tidigare riktlinjer och taxor inom förskola och fritidshem i Malå kommun upphör att gälla.* § 86

Justeringsmännens sign			Beslutsexpediering	Utdragsbestyrkande

Sammanträdesdagar för Barn- och utbildningsnämnden, *Upprättat förslag till sammanträdesdagar fastställs.* § 87

Internkontrollplan 2020, *Upprättat förslag till internkontrollplan godkänns.* § 88

Överföring av investeringsmedel 2019, *Överföring av investeringsbudget 2019 fastställs* § 89

Ekonomisk uppföljning 201912, *Informationen om ekonomisk uppföljning noteras.* § 90

Plan för likvärdig skola, *Informationen noteras* § 91

Redovisning Barn- och elevolycksfall- tillbud 2019, *Informationen noteras.* § 92

Barnomsorg på obekväm arbetstid, *Ge barn- och utbildningschef i uppdrag att utreda behov, omfattning, kstnader och ansvar gällande barnomsorg på obekväm arbetstid. Utredningen redovisas i februarinämnd 2020.* § 93

Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, *Redovisningen godkänns.* § 94

Information – ärenden inför nästa möte, *Informationen noteras.* § 95

Kurser och konferenser, *Informationen godkänns.* § 96

Redovisning av delegationsbeslut, *Informationen noteras.* § 97

Meddelande, *Informationen noteras.* § 98

Justeringsmännens sign			Beslutsexpediering	Utdragsbestyrkande

Återrapportering enligt plan för internkontroll 2019**Bakgrund**

Enligt bifogad plan för internkontrollen inom barn- och utbildningsnämndens verksamhetsområde för 2019 kan följande rapportering lämnas:

IT-säkerhet	Kontrollen har utförts av skoladministratör på uppdrag av BoU-chef. Samtliga med användaridentitet inom kommunens datanät känner till reglerna och har skrivit på bekräftelsen om att de tagit del av dessa.
Intäktsredovisning	Fakturering IKE sker månadsvis. BoU-kontoret har rutiner för att säkerställa att samtliga fakturor skickas till mottagande kommun och ekonomienheten säkerställer att fakturorna betalas. Under året har en brist uppmärksamats gällande tilläggsbelopp för elever med annan huvudman. Rutiner för att åtgärda bristen har upprättats.
Registerkontroll	Kontrollen är utförd av skoladministratör på uppdrag av BoU-chef. Vid mätdatum 27/12 har alla som erbjudits anställning eller tilldelats arbete inom förskoleverksamhet, skola eller skolbarnomsorg lämnat in utdrag ur belastningsregistret.
Delegationer	Inget att anmärka på.
Politisk uppföljning	BoU-chef samt nämndens sekreterare har kontrollerat och följt upp de beslut som nämnden tagit. 2 ggr per år.
Plan mot diskriminering och kränkande behandling	Planen fastställdes i BUN 2019-10-22 § 75
Krisplan	Planen fastställdes i BUN 2019-10-22 § 76
Fortbildningsplan	Planen fastställdes i BUN 2019-10-22 § 77
Arbetsmiljöhand-	Planen fastställdes i BUN 2019-10-22 § 78

bok

BUN årsplanering

Årsplaneringen fastställdes i BUN 2019-10-22 § 74

Arkivplan-
Skolhälsovården

Planen fastställdes i BUN 2019-09-24 § 53

Arkivplan BoU

Planen fastställdes i BUN 2019-09-22 § 52

Bedömning

FÖRSLAG TILL BARN- OCH UTBILDNINGSNÄMNDEN

- Återrapportering enligt plan för internkontroll godkänns
- Interkontrollplan 2020 revideras under rubriken intäktsredovisning för att åtgärda identifierad brist och beslutas i maj-nämnden 2020.

Erik Lindblom

Erik Lindblom
Barn- och Utbildningschef

Verksamhetsberättelse 2019

Bakgrund

Verksamhetsberättelse för år 2019

Bedömning

FÖRSLAG TILL BARN- OCH UTBILDNINGSNÄMNDEN

- Verksamhetsberättelsen 2019 godkänns.

Erik Lindblom

Bilaga

- Verksamhetsberättelse 2019

Beslutsexpediering

- Kommunstyrelsen
- Ekonomichef

Verksamhetsberättelse

2019

MALÅ KOMMUN
Barn- och utbildningsnämnden

Antal ledamöter: 7
Ordförande: Charlotte Hultdin
Vice ordförande: Fredrik Iderström
2:e vice ordförande: Ethel Cavén

Budgetuppföljning

Tabell x Budgetuppföljning, tkr

Verksamhet	Nettokostnad 2019	Kostnader 2019	Intäkter 2019	Budget 2019	% av budget	Nettokostnad 2018
Politisk verksamhet	234	-241	7	120	195	234
Förskoleverksamhet	13522	-16098	2576	14380	94	14629
Grundskola och skolbarnomsorg	23508	-28945	5437	17793	132	26570
Gymnasieskola och vuxenutbildning	20059	-21530	1471	21274	94	18950
Ferieverksamhet	303	-303	0	0	0	316
Kommun- och nämnds- gemensam verksamhet	23606	-28611	5005	24261	97	22026
Summa	81232	-95728	14496	77828	104	82725

Tabell x Investeringsredovisning, tkr

Nämnd/styrelse	Utfall 2019	Budget netto 2019	Avvikelse netto 2019
Barn- och utbildning	278	1407	1129

Kommentar till resultatet

Bokslutet visar ett underskott på 3404 tkr vilket har flera orsaker. 2018 budgeterades 7150 tkr för samtliga lokalhyror inom BoU. Nettokostnaden uppgick till 7067 tkr. Investeringarna som gjordes i och med ombyggnationen av dåvarande F-3 innebar från och med den 1/1 2019 en kapitaltjänstkostnad på 648 tkr för 2019. I internbudget för 2019 hade ingen hänsyn tagits till denna utökade kapitaltjänstkostnad. Total budget för samtliga lokalhyror för BoU:s verksamheter låg kvar på samma summa som 2018, det vill säga 7150 tkr. Med andra ord fanns en kostnad på 565 tkr som inte var upptagen i internbudget för 2019.

I internbudget för 2019 var statsbidraget för likvärdig skola inräknat som en intäkt. Bidragets storlek uppgick till 1517 tkr. Med detta statsbidrag följer ett antal krav. Ett av kraven är att man inte får minska kostnaden per elev jämfört med tidigare år (2016, 2017, 2018). Minskade kostnader kan leda till återkrav. Beslut om

återkrav eller inte fattas av Skolverket i april 2020. Eftersom vi inte vet om vi uppfyller kraven för att få behålla statsbidraget har 1517 tkr först över till 2020.

Under slutet av 2019 har brister uppmärksammats i de rutiner som säkerställer att Malå kommun erhåller kostnadstäckning från andra huvudmän gällande tilläggsbelopp. Nya rutiner är upprättade men bristen har föranlett ett budgeterat intäktsbortfall på ca 500 tkr.

Utfallet för den politiska verksamheten blev 194 % av budget, vilket motsvarar en fördyring på 114 tkr jämfört med den budgeterade summan.

Grundskole- och skolbarnomsorgsverksamheten förbrukade 134 % av budget. Denna procentsats hade varit avsevärt lägre om de besparingsåtgärder som genomfördes från och med augusti hade verkställts vid årsskiftet 2019. Å andra sidan har besparingsåtgärderna, i synnerhet personalminskningarna, gett stora effekter. Om dessa inte genomförts skulle underskottet för hela BoU landat på cirka 6 000 tkr.

Investeringsäskanden inför budget 2019 utgick från att flera beställda ombyggnationer av skol- och förskolelokaler skulle vara slutförda. Eftersom dessa byggnationer inte är färdigställda behövde medel överföras till 2020.

Åtgärder för att få ekonomin i balans

Barn och utbildningsnämnden beslutade 190402, att ge Barn- och utbildningschef i uppdrag att verkställa nedanstående besparingsåtgärder.

- Minskad personalbemanning förskola – verkställd
- Personalminskning specialpedagogik – verkställd
- Förberedelseklass omvandlas till åk 4-9 – verkställd
- Lokala studiehandledare avslutas – verkställd
- Resurspersonal avslutas (grundskola) – verkställd
- Personalminskning fritidshem – verkställd
- Resursperson avslutas (gymnasiet) – verkställd
- Personalminskning SFI – verkställd
- Tilläggsbelopp avslås – har ej aktualiserats
- Fjärde gymnasieår avslås - har ej aktualiserats
- Asylsökande beviljas ej gymnasiestudier - har ej aktualiserats
- Yrkesintroduktion, restriktivt beviljande – ej genomförbar
- Lägre nivå inackorderingstillägg – verkställd
- Åk 1 gymnasieutbildning i Skellefteå – verkställd
- Personalminskning admin – verkställd
- Lärcentrum läggs i träda – verkställd

Beslutet att samtliga blivande gymnasieelever skulle hänvisas till gymnasiestudier i Skellefteå revs sedermera upp då Gymnasienämnden i

Skellefteå planerade att förändra sina ramtider för undervisningen. Ett beslut som mer eller mindre skulle omöjliggöra dagpendling för gymnasieleverna från Malå.

En revidering av skolans/förskolans ledningsorganisation genomfördes i samband med att ny barn- och utbildningschef tillträdde sitt uppdrag. Den nya organisationen innebar att barn- och utbildningschef också tillträdde som rektor för vuxenutbildningen. Detta möjliggjorde en omfördelning av övriga rektors ansvarsområden. Jämfört med föregående ledningsorganisation innebar detta en minskning med 0,5 rektorstjänst.

Ansvarsområde

Barn- och utbildningsnämndens ansvarsområde omfattar förskoleverksamhet, grundskola, särskola, gymnasium, SFI, kommunal vuxenutbildning, Lärcentrum, ANDT och feriearbete. Inom gymnasieverksamheten ryms språkinträdning och individuellt alternativ.

Verksamhetsperioden

Förskoleverksamhet

Under 2019 har arbetet med nya Tjambo fortskridit. I maj sattes spaden i jorden för etapp ett och arbetet på bygget framskrider planenligt. Arbetet med att förbereda den inre organisationen inför den förändring som kommer fortgår ständigt. Rektor har en biträdande förskolechef som bl.a. arbetar med byggprocessen, exempelvis med kontakter med tekniska och entreprenörer för bygget.

Förskolan har under 2019 varit organiserad i 8 avdelningar med 1-4 åringar samt Regnbågen med kommunens alla 5-åringar organiserade i 2 avdelningar. Antalet inskrivna barn per avdelning har varierat mellan 12 och 17 st. beroende tid på året och hur många barn som lokalen är godkänd för.

Barnantalet i förskolan varierar under året. Som lägst, i september, hade vi 141 barn inskrivna medan i maj var 159 barn inskrivna i förskolans verksamhet. Med den förändring som genomfördes 2018, med en beredskap i barngrupperna för att klara av den utmaning som barnplaceringarna innebär med det växlande behovet av förskoleplatser, har inga provisoriska avdelningar varit aktuella detta år.

Malå förskola har sökt bidrag från kulturrådet (skapande förskola) och i år har vi erbjudit barnen födda 2014 och 2015 jojk tillsammans med Sara Ajnnak. Kulturrådet har detta år även satsat på bokgävor till förskolan och där ett tillskott till alla avdelningars egna bibliotek har varit ett välkommet inslag i verksamheten. Genom projektet nyanländas lärande har vi haft möjlighet att utbilda två SKUA-handledare inom förskolan, SKUA= språk och

kunskapsutvecklande arbetssätt. De har genom utbildningen fått ökade kunskaper, särskilt för nyanlända barns språkutveckling och hur vi i förskolan kan utveckla vårt arbetssätt för att gynna språkutvecklingen hos alla barn. Implementeringen och utbildning av all personal i förskolan kommer att pågå under hela 2020. Vidare har projektet gett möjlighet till att utveckla samarbetet med BVC och sociala, en översyn och översättning av förskolans gemensamma dokument samt kommunikationsutbildning med all personal i förskolan.

Under 2018 upprättades rutiner för hur vi ska använda vikarier i förskolan och detta ledde till en minskad vikariekostnad i förskolan. Grundbemanningen på avdelningarna under hösten har varit lägre detta år för att anpassa verksamheten till de ekonomiska ramarna som BoU har. Detta har lett till en ökad vikarieanvändning då utrymmet att lösa behovet av vikarier inom husen har minskat.

Grundskola och skolbarnomsorg

Arbetet med att färdigställa skolgården på andra sidan av lågstadiebyggnaden utfördes sommaren 2019 med bra resultat.

Skolbarnomsorg: 2019 har haft en relativt hög beläggning inom skolbarnomsorgen. Under vårterminen var 165 barn inskrivna och under höstterminen 134 barn. Samarbetet mellan avdelningarna har ytterligare utvecklats under 2019 men räcker inte alltid till då behovet av extra stöd för en del elever verkar öka.

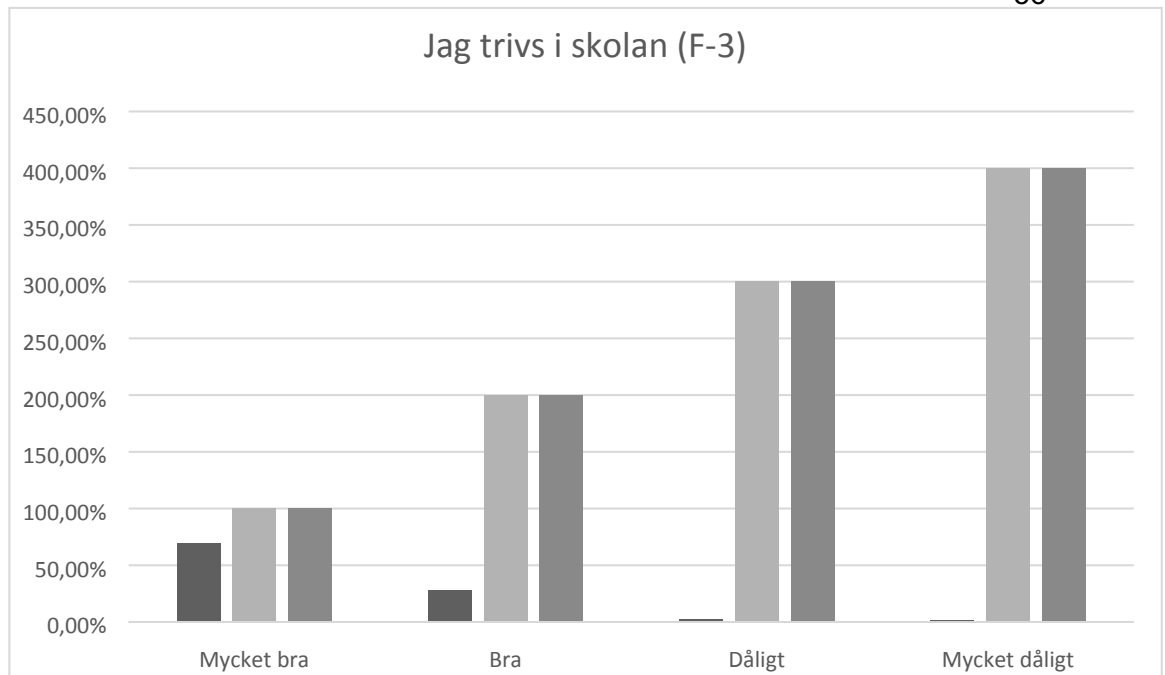
Fritidspersonalen upplever att de ofta är kort om folk då besparingsåtgärderna gjorde att i stort en person försvann per avdelning mellan 13,30-15,30 då beläggningen är som högst men de kämpar på. Ett särskilt fokus på social kompetens och språkbruk har präglat höstens arbete.

Förskoleklass: Under vårterminen var 37 barn inskrivna i förskoleklass och under höstterminen 31 barn. Man upplever att barnen som kommer från femårsavdelningen är mer samspelta och redan känner varandra bra, till skillnad från tidigare då de kom från flera olika avdelningar ute på samhället.

Lågstadiet: Arbetet med en pedagog med särskilt ansvar över svenska som andraspråksundervisningen fortsätter med gott resultat. Intensivsatsningarna i svenska och matte fortsätter, dock i lite annorlunda form. Projektet kring Nyanländas lärande har resulterat i efterfrågan på mer kunskaper kring språk och kooperativt lärande.

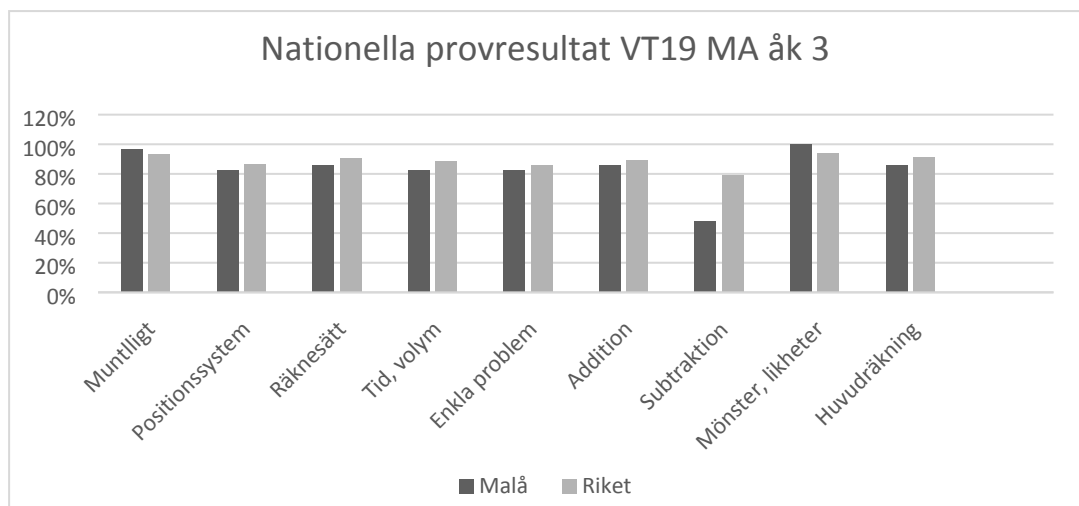
Tabellerna nedan visar resultat från ht kvalitetsenkät åk. F-3, klimatet bland eleverna upplevs fortfarande som gott.

56

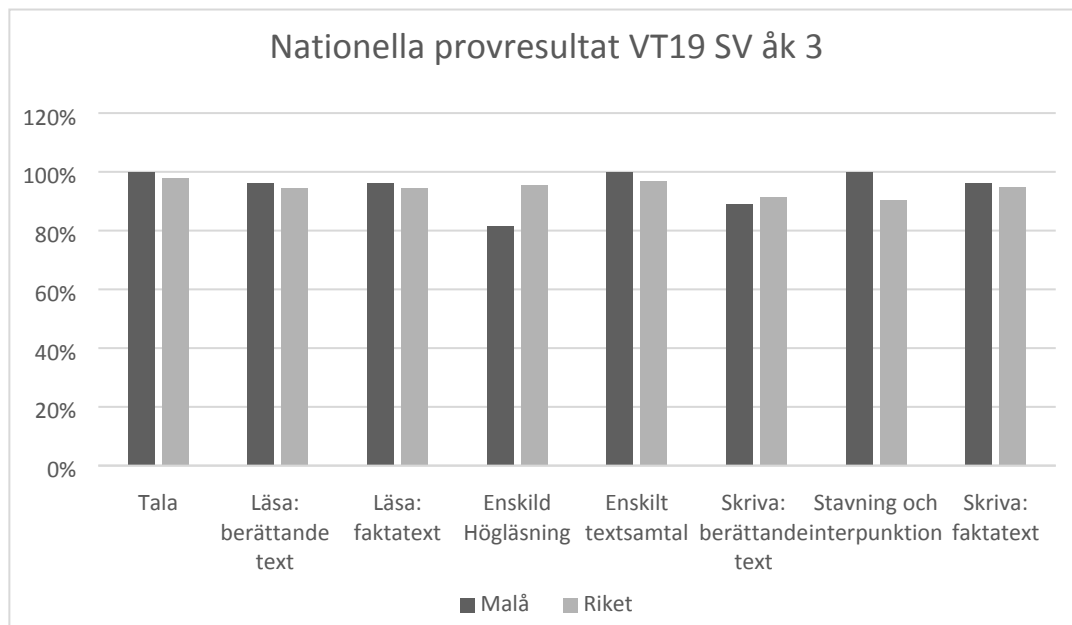
Nationella prov åk. 3 vt 2019

Matematik

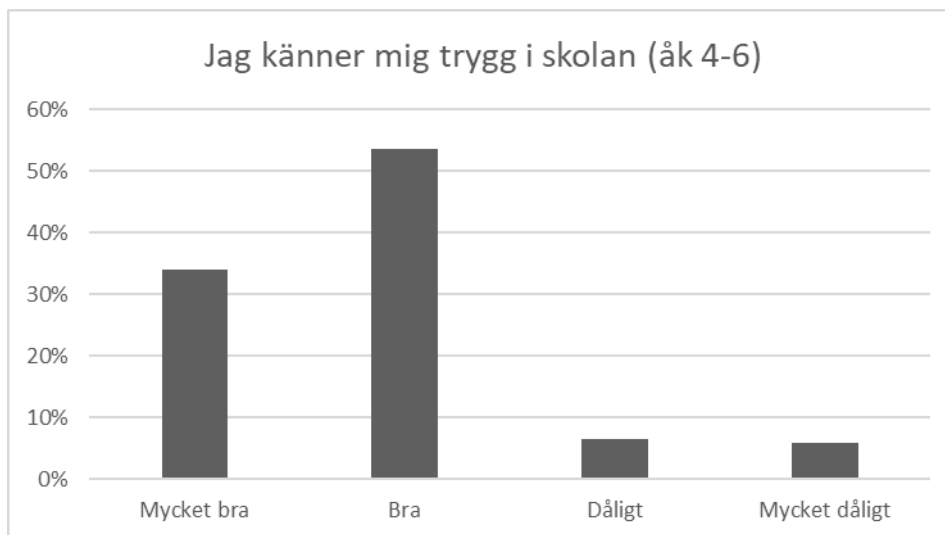
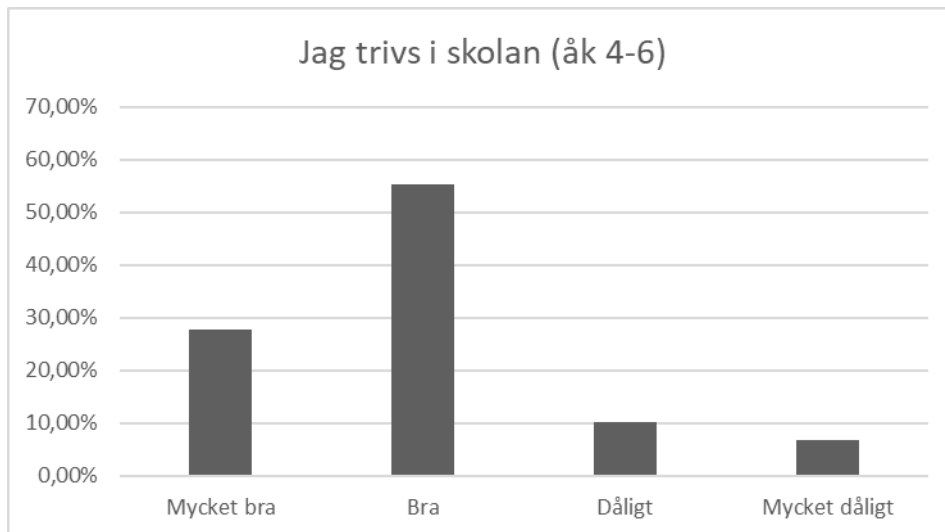
Malå placerar sig strax under rikets siffror förutom vad det gäller muntlig interaktion och mönster och likheter. Området subtraktion i åk. 3 innehåller en del nya uppställningar och ligger relativt mycket i början av höstterminen. Detta repeterades utifrån resultatet på Np i slutet av vårterminen.

Svenska

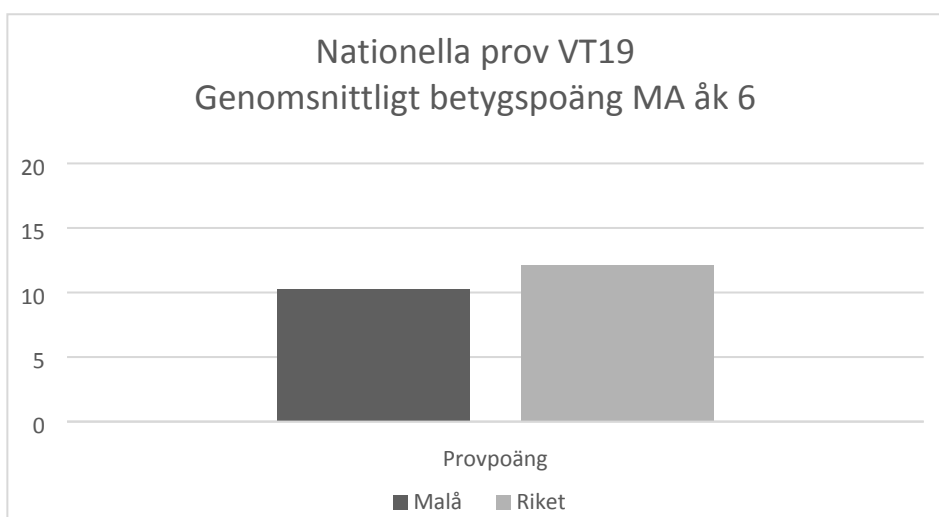

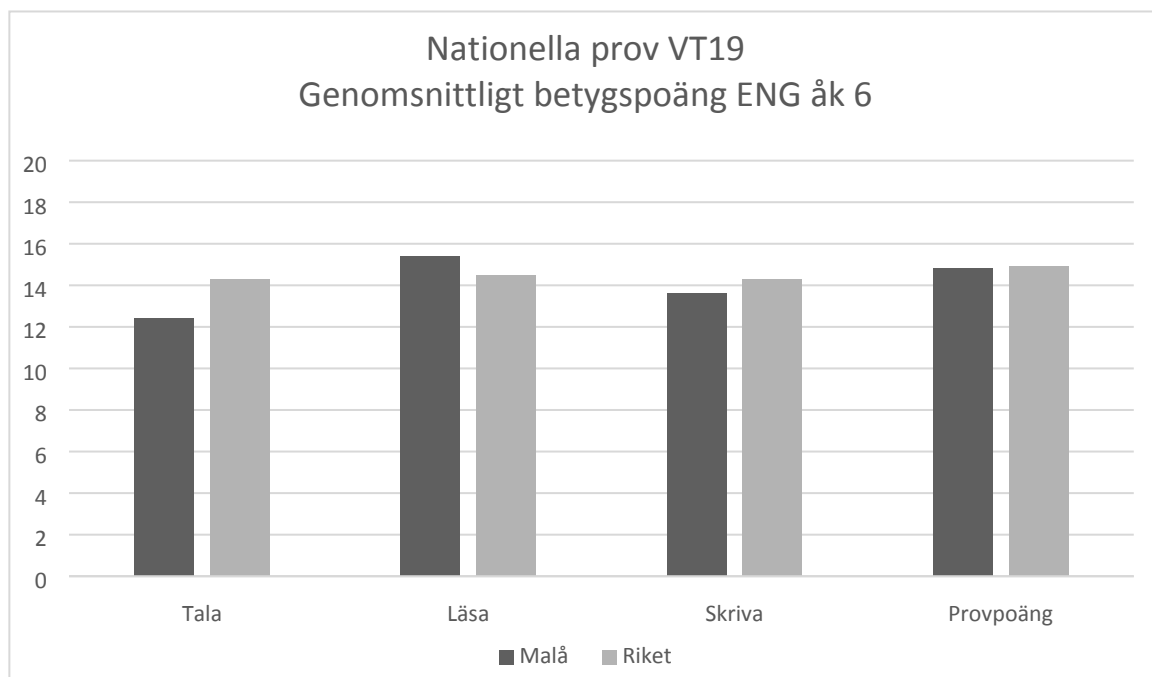
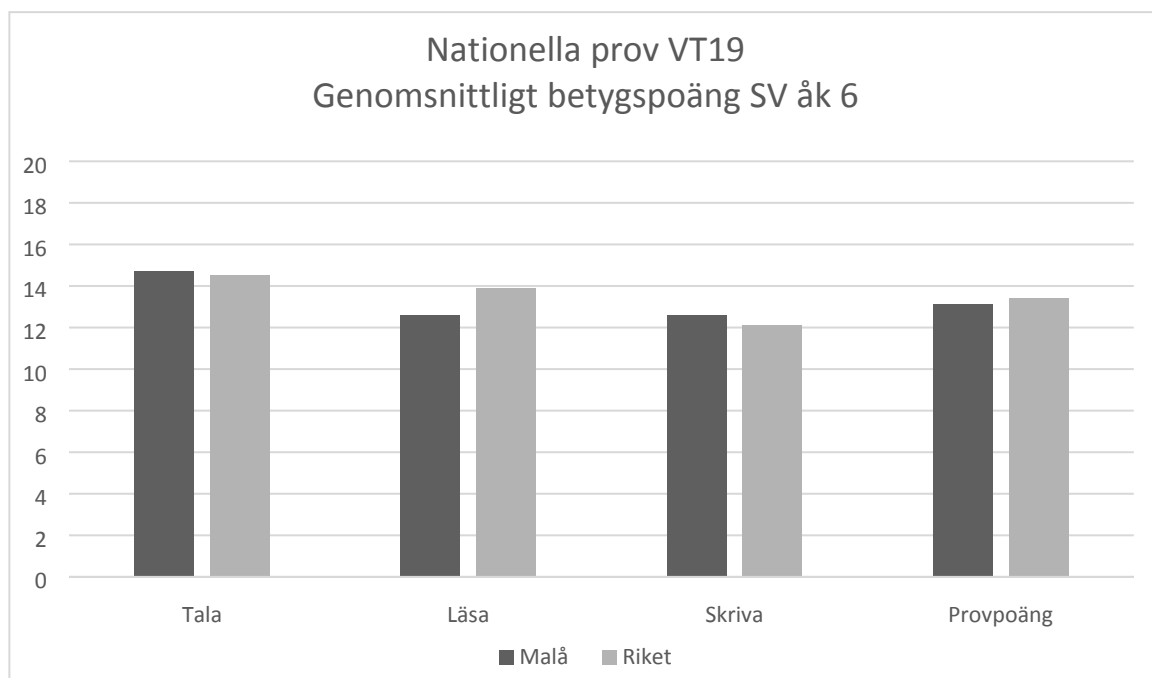
I svenska matchar vi väl rikets siffror och arbetar mera med framförallt läsningen som kan förbättras ytterligare.

Mellanstadiet: En arbetsmiljöenkät med personalen genomfördes i november med ett relativt gott resultat, sett till de nedskärningar som genomförts. Det område som främst behöver förbättras är hälsa och arbetsbelastning, att hinna med sitt jobb inom arbetstiden. Något som är väldigt positivt är att personalen upplever arbetsgemenskapen som väldigt god! Precis som föregående år så är pedagogerna otroligt duktiga på att lösa vikarieproblem kollektivt. Dock har detta blivit svårare på grund av de nedskärningar som lett till lägre personaltäthet, detta är också givetvis en bidragande orsak till att pedagogerna upplever arbetsbelastningen som hög. Under höstterminen har det också skett en förändring på skolledarnivå då det tillsatts ny rektor på mellanstadiet. Tabellerna nedan visar resultat från höstterminens kvalitetsenkät, klimatet bland eleverna upplevs fortfarande som relativt gott, dock ser man att det finns utvecklingsområden när man bryter ner dem på årskursnivå.

Nationella prov åk. vt 2019

Tabell andel elever i åk 6 med minst betyget E i samtliga ämnen vårterminen 2019

	Malå	Riket
Flickor	81,2%	77,7%

Pojkar	77,6%	70,3%
Totalt	82,9%	73,9%

Konstaterande slutsats av resultaten: Relativt lite skillnad mellan könen, vilket får anses som positivt. Historiskt sett så är 82,9% höga siffror. 9% högre än riket bör också ses som ett gott resultat, dock är ju visionen 100%.

Tabell andel elever i åk 6 med minst betyget E i samtliga ämnen
vårterminen 2018

	Malå	Riket
Flickor	81,3%	80,3%
Pojkar	81,8%	74,1%
Totalt	81,6%	77,7%

Tabell andel elever i åk 6 med minst betyget E i samtliga ämnen
vårterminen 2017

	Malå	Riket
Flickor	75%	81%
Pojkar	71%	74,6%
Totalt	73%	77,7%

Källa:

(<http://sirisskolverket.se/>).

Genomsnittligt meritvärde åk 9

Meritvärde (Källa: Siris)	Alla elever	Pojkar	Flickor	Riket	
				Pojkar	Flickor
2011	232,2	215,8	231,3	196,6	219,3
2012	206,0	196,5	213,4	196,2	220,9
2013	214,7	189,3	237,6	199,1	221
2014	210,4	171	238,2	199,9	223,2
2015	216,7	208	225	207,2	233,9
2016	207,8	193,1	225,7	203,1	236,7
2017	205,1	199	209,8	208,0	240,8
2018	215,7	197	231	215,3	243,2
2019	205,4	192,7	220,8	217	243,3

Analys av resultat

Genomsnittliga meritvärden åk 9

Elevernas genomsnittliga meritvärde ligger under riksgenomsnittet. Flickornas meritvärden är fortfarande högre än pojkarnas. Skolans resultat har över en tioårsperiod, varit varierande. Vi har dock under den här perioden aldrig hamnat under 200 poäng.

. Källa: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/>

Andel elever som har uppnått minst betyg E i samtliga ämnen

	Malå	Riket
Flickor	72,2%	78,3%
Pojkar	68,2%	72,8%
Totalt	70%	75,5%

Konstaterande slutsats av resultaten:

- Nilaskolans resultat närmar sig rikets.
- Vi ser en mindre skillnad mellan andelen pojkar respektive flickor som når E i samtliga ämnen jämfört med övriga riket.

FBK och nyanlända elever

Skolan har idag bara FBK på högstadiet. Antalet mottagna elever varierar och är väldigt svårt att prognostisera. Däremot har vi sett ett minskat antal så vi har varit på studiebesök i Vindeln och Skellefteå för att titta på en 8 veckors modell. Den innebär att eleven undervisas efter ett särskilt program och går sedan in i ordinarie klass. Vi har under året fortsatt vår satsning på att utbilda sva-lärare för att kunna möta upp det behov som finns hos våra nyanlända elever.

Elevhälsan

Under året har elevhälsan tappat fler spec-pedagoger än vad som var planerat. Utifrån budgetläget har dessa inte tillsatts, visst utrymme finns i grundbemanningen men upplevelsen är dock att vi är kort på spec-pedagoger. Vi försöker stödja elever i behov av stöd men som följd av minskningen har en sänkning i kompetensnivå aktualiserats. Vi ser över detta i kommande tjänsteplanering.

Gymnasieskola och vuxenutbildning

Gymnasieskolan

Individuellt alternativ

Praktiska ämnen (bild, musik, hemkunskap, idrott, slöjd)

Sv/Sva

Matematik

Engelska

No ämnen

So ämnen

Malå kan erbjuda 12 ämnen + modersmål= 13 ämnen.

Språkintröduktion

Praktiska ämnen (bild, musik, hemkunskap, idrott, slöjd)

Sva

Matematik

Engelska

Modersmål

Verksamhet

2019 är 29 elever inskrivna på introduktionsprogrammen, 20 elever på IA och 9 på SI.

- Jämförbara siffror 2017, 35 elever inskrivna,

- 2018, 32 elever inskrivna. Vi ser ett minskat antal och diskussion om fortsatt verksamhet ska lyftas under kommande år.

Vuxenutbildningen

Verksamheterna under vuxenutbildning har i praktiken saknat ansvarig rektor under stora delar av året. Det har blivit märkbart

och kännbart för de elever som önskar utbilda sig via vux men också för befintliga elever inom verksamheten. Nedprioriteringen av Lärcentrum, som ett led i besparingspaketet som beslutades i Barn- och utbildningsnämnden, har sannolikt också påverkat verksamheten negativt. Under slutdelen av 2019 har vuxenutbildningens rektor och SYV planerat en nystart för Lärcentrum och vuxenutbildningen. Satsningen syftar till att fler elever ska utbilda sig via vuxenutbildningen samt att fler av dessa ska fullfölja utbildningarna med godkända resultat.

SFI i Malå har ca 40 elever i studievägarna 1,2,3, och erbjuder alla kurser A,B,C,D. Kursen samhällsorientering (SO) körs på fjärr via länk från extern utbildningsanordnare i Katrineholm. Det är SFI i Malå som administrerar kurserna, tillhandahåller datorer, lokaler, och övrigt stöd.

För närvarande arbetar 3 medarbetare på SFI i Malå. Två av dessa har 50 % tjänstgöringsgrad och den tredje 80 %.

Elevflödet är förhållandevis konstant. Det tar lång tid för eleverna att slutföra samtliga kurser. Under 2019 har endast en elev slutfört D-kursen.

Verksamheten upplever ett bra samarbete med integrations- och arbetsmarknadsenheten i kommunen angående extra tjänster och övrig praktik och ambitionen är att alltid kombinera dessa insatser med SFI studier.

Kommun- och nämndsgemensam verksamhet

Utvecklingsarbete nyanlända barn och elever

Under 2019 har ett stort utvecklingsarbete i samarbete med Skolverket bedrivits. Projektet avslutades 191231 och ska slutredovisas i slutet på februari 2020. Utvecklingsarbetets syfte har varit att förbättra utbildningen för nyanlända barn och elever. Under vt 2018 gjordes en nulägesanalys och sedan en åtgärdsplan för det fortsatta arbetet. Under 2019 har arbetet genomförts utifrån de 11 olika insatser som beviljades av Skolverket. Totalt har projektet omsatt ca 5400 tkr under 2018 och 2019. 100 % av denna omsättning var finansierade av statsbidrag. Under året har Barn- och utbildningsnämnden fått kontinuerlig information om utvecklingsarbetet.

Arbetsmiljö

Sjuktalen inom Barn- och utbildningsnämndens verksamhetsområde har fortsatt att sjunka även om korttidsfrånvaron fortfarande är relativt hög. Det i sig är inte särskilt förvånande eftersom de flesta uppdragen inom BoU är så kallade kontaktyrken där smitta lätt sprids. Positivt är dock att sjuktalen fortsätter att sjunka. 2019 landade det totala sjuktalet på 7,15% att jämföra med 9,52%, 2018 samt 11,97%, 2017.

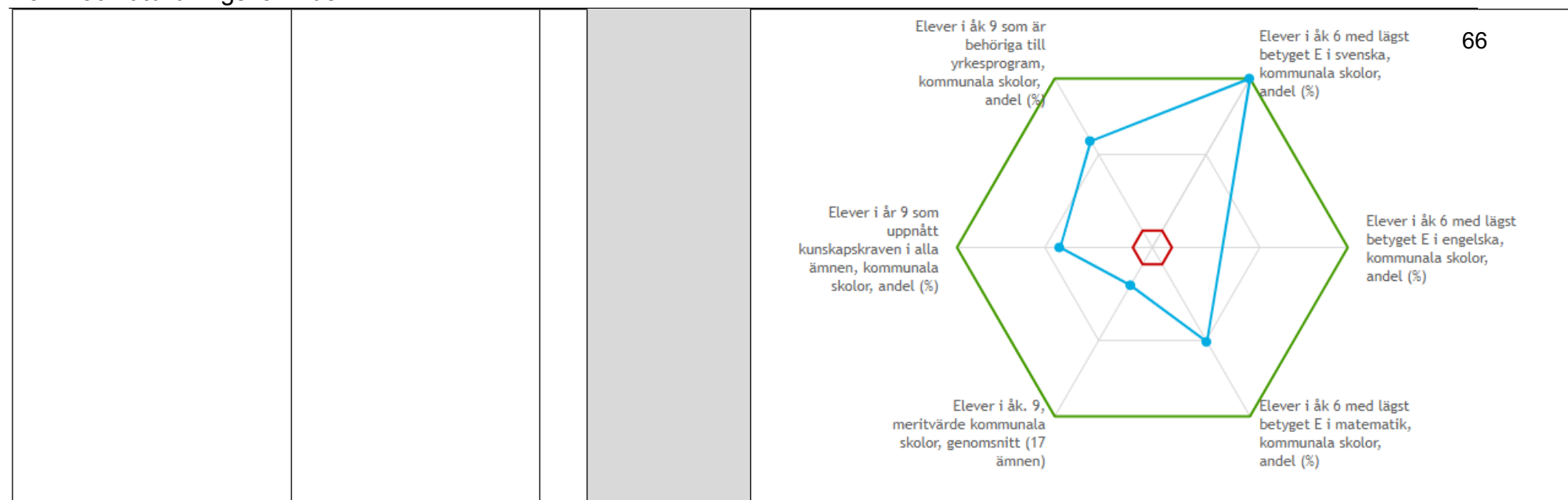
En större andel kvinnor än män drabbas av långtidsfrånvaro. För en majoritet av de långtidssjukskrivna är huvudorsakerna till sjukskrivningen inte arbetsrelaterad, även om det tyvärr också finns exempel på arbetsrelaterad långtidsfrånvaro.

Rektorerna genomför regelbundet en mindre arbetsmiljöenkät med sina medarbetare. Glädjande och kanske något överraskande verkar trivseln i de olika verksamheterna generellt ha ökat trots den minskning av resurser i form av personal som genomfördes inför höstterminen.

STYRKORT

Medborgare/Kund				
Mål	Mätetal	Resultat		Måluppfyllelse: Rött och gult resultat ska <i>alltid</i> redovisas. ♦ Delårsrapport: __ (1 el 2) ♦ Årsredovisning: <u>x</u> (x)
Öka välmåendet i verksamheten för alla oavsett kön	Kvalitetsenkät		Röd (Varning)	Generellt sett är andelen elever som trivs och känner sig trygga på skolan fortfarande hög. I enskilda årskurser eller klasser är resultaten något lägre än i övriga. Att detta uppmärksammas i kvalitetsenkäterna är positivt eftersom det är en förutsättning för att ytterligare höja trivseln och tryggheten. Trivsel och trygghet i skolan tenderar bli mindre i stigande ålder. Det är ett mönster som överensstämmer med trenden i övriga riket. Det är dock något som bör analyseras vidare med syftet att forma åtgärder för att bibehålla hög nivå på trygghet och trivsel upp i årskurserna.
	Föräldraenkät (förskolan)		Gul (På väg)	
	Utgångsvärden: Utifrån genomförda undersökningar 2019. Röd: < 74 % Gul: 75-89 % Grön: 90 % >	X	Grön (Godkänt)	

Utveckling/Tillväxt				
Mål	Mätetal	Resultat		Måluppfyllelse: Rött och gult resultat ska <i>alltid</i> redovisas. ♦ Delårsrapport: __ (1 el 2) ♦ Årsredovisning: <u>x</u> (x)
Erbjuda högkvalitativ verksamhet.	Utifrån SKL:s öppna jämförelser		Röd (Varning)	SKR har upphört att publicera ett sammantaget resultat för respektive kommun. Mätetalet är med andra ord oanvändbart för att bedöma måluppfyllelse. Bilden nedan visar dock att Malå kommun varken är bäst eller sämst i klassen gällande just dessa mätetal. Längst ifrån toppen är Malå kommun när det gäller meritvärde i åk 9. I topp är Malå kommun gällande andel elever i åk 6 som får minst betyget E i samtliga ämnen.
	Röd: Placering 191 -	X	Gul (På väg)	
	Gul: Placering 91 - 190 Grön: Placering 1 - 90		Grön (Godkänt)	

Ekonomi				
Mål	Mätetal	Resultat		Måluppfyllelse: Rött och gult resultat ska <i>alltid</i> redovisas. ♦ Delårsrapport: __ (1 el 2) ♦ Årsredovisning: <u>x</u> (x)
Ekonomi i balans	Röd: > 2 % Gul: 0,1 - 2 % Grön: ekonomi i balans		Röd (Varning)	Negativt resultat på ca 3404 tkr pga bland ej budgeterade kapitaltjänstkostnader, ej fakturerade tilläggsbelopp, statsbidrag som budgeterats som intäkt under 2019 men som
			Gul (På väg)	

			Grön (Godkänt)	ej beslutas förrän 2020. Dyr grundskoleverksamhet i förhållande till övriga kommuner.
--	--	--	----------------	---

Medarbetare				
Mål	Mätetal	Resultat		Måluppfyllelse: Rött och gult resultat ska <i>alltid</i> redovisas. ♦ Delårsrapport: __ (1 el 2) ♦ Årsredovisning: <u>x</u> (x)
Öka välmåendet i verksamheten för alla oavsett kön	Utgångsvärden: Utifrån genomförda medarbetarenkäter 2019. Röd: < 74 % Gul: 75-89 % Grön: 90 % >		Röd (Varning)	Rektoreernas trivselenkäter visar att trivsel bland medarbetarna har förbättrats ytterligare. Medarbetarenkäten visar att högre siffror än för övriga kommunen på samtliga 7 huvudområden. (Mål och uppdrag, Information, Medarbetarskap, Arbetsgemenskap, Ledarskap, Medarbetar- och lönesamtal samt lön och Hälsa). Sjuktal 7,15% har minskat i jämförelse från föregående år 9,52% (2018).
			Gul (På väg)	
		x	Grön (Godkänt)	

Barnomsorg på obekväm arbetstid

Bakgrund

Barn- och utbildningsnämnden gav 191217 § 93 skolchef i uppdrag att utreda behov, omfattning, kostnader och ansvar gällande barnomsorg på obekväm arbetstid.

FÖRSLAG TILL BARN OCH UTBILDNINGSNÄMNDEN

Informationen i utredningen noteras.

Erik Lindblom

Bilaga

Beslutsexpediering

Maria Larsson, rektor förskola

Handlingsplan för särbegåvade elever

Bakgrund

Barn- och utbildningsnämnden beslutade 2019-02-19, § 5 att ge skolchef i uppdrag att ta fram en handlingsplan och rutiner för arbetet med särbegåvade elever på Nilaskolan.

Bedömning

Handlingsplanen är upprättat av skolchef med skolans samlade elevhälsa som referensgrupp. SKL och ett antal kommuner har tagit fram en gemensam handlingsplan hur skolor kan möta dessa elever. Denna handlingsplan har legat till grund för framtagandet av Malå kommuns handlingsplan. Anpassningar till lokala förutsättningar och redan inarbetade arbetssätt har gjorts.

FÖRSLAG TILL BARN- OCH UTBILDNINGSNÄMNDEN

- Informationen noteras

Erik Lindblom

Bilaga

- Handlingsplan för särbegåvade elever

Beslutsexpediering

BoU:s ledningsgrupp

Handlingsplan för särbegåvade elever

Nilaskolan

Upprättad 200127

Syftet med denna handlingsplan är att synliggöra och uppmärksamma särskilt begåvade barn och elever samt att aktivt arbeta för att öka kompetensen hos pedagoger och därmed höja undervisningens kvalitet.

Vad är särskild begåvning?

I handlingsplanen används ordet uppmärksamma istället för identifiera eftersom att vara särskilt begåvad inte är en diagnos. I mötet med barnet eller eleven är det i regel pedagogen eller någon annan vuxen som kan uppmärksamma signalerna för särskild begåvning. Högpresterande barn och elever följer oftast pedagogen och undervisningen väl, medan det särskilt begåvade barnet eller eleven inte helt sällan ifrågasätter undervisningen och pedagogen. Skolans uppfattning om vad begåvning innebär överensstämmer inte alltid med den särskilt begåvades beteende. Särskilt begåvade barn och elever kan i undervisningssituationer skilja sig från högpresterande, se bilaga 1. De särskilt begåvade kan vara men är inte nödvändigtvis högpresterande. I handlingsplanen används Roland S Perssons, professor i pedagogisk psykologi, definition av särskild begåvning: "Den är särbegåvad som kontinuerligt förvånar både kunskapsmässigt och tillämpningsmässigt genom sin osedvanliga förmåga i ett eller flera områden, både i skolan och i vardagslivet". Särbegåvad ses här som synonymt med särskilt begåvad. Vuxna i elevens omgivning, t.ex. vårdnadshavare, pedagoger och personal från elevhälsan kan uppmärksamma barn och elever som har förmågor vidare än normen. Det är därmed ingen medicinsk bedömning som behöver ligga till grund för om ett barn är särskilt begåvat eller ej. Däremot är det möjligt att ett barn både kan ha en funktionsnedsättning av något slag och samtidigt vara särskilt begåvad. Det har förekommit att särskilt begåvade barn och elever har tillskrivits diagnoser då de t ex uppfattats som stökiga men att beteendet istället handlar om en ostimulerande undervisning.

Se bilaga 2 för ytterligare beskrivning av särskild begåvning.

Särskilt begåvade barn och elever i en pedagogisk miljö

Barn eller elever med särskild begåvning tenderar att känna sig missförstådda och tappar lusten till lärande, de följer inte alltid skolans normer och kan då upplevas som krångliga och socialt missanpassade. Roland S Persson har i en studie undersökt 287 särskilt begåvade vuxna om hur de upplevde svenska skolan. 92 % beskrev skolans bemötande av dem som mycket negativt och som en följd utvecklade de betydande psykosociala problem, flera funderade t.ex. på självmord. Att särskilt begåvade barn eller elever kan bli missförstådda av omgivningen, såväl av barn som av vuxna, framgår i boken "Se mig som jag är". Flera av de intervjuade uppmärksammar betydelsen av enskilda lärare och vuxna som stöttat, drivit på och visat förståelse. Personer med särskild begåvning vittnar om att de tidiga skolårens bristfälliga anpassning av undervisningen har gjort dem passiviserade, vilket har resulterat i bristande studieteknik för att tillgodogöra sig vidare utbildning. Detta behöver skolan beakta och säkerställa så att denna förmåga utvecklas även hos dessa elever. Det är inte helt ovanligt att särskilt begåvade elever har en ojämn kunskapsprofil vilket gör det än mer viktigt att identifiera kunskapsnivån så att undervisningen hamnar på en nivå som motsvarar elevens förmåga. Barn och elever med särskild begåvning som får för lätta uppgifter kan mentalt blockeras vilket kan leda till att en del av dem underpresterar och till och med vägrar gå till skolan och blir "hemmasittare". Skolan behöver beakta de skillnader som kan förekomma hos särskilt begåvade flickor och pojkar. Många gånger kan det vara svårt att upptäcka flickor med särskild begåvning, då de trots understimulans i högre grad accepterar skolans ramar.

Att möta de särskilt begåvade i en pedagogisk miljö

För att ge de särskilt begåvade möjlighet till maximal kunskapsutveckling och ett meningsfullt lärande är flexibilitet, acceptans, tolerans och kunskap hos förskolans eller skolans personal viktiga förutsättningar. I läroplanerna står det uttryckt att pedagogerna har i uppdrag att anpassa

undervisningen till varje individs förutsättningar och behov. Viktigt är att skilja mellan individuellt (eget) arbete och individanpassning. I en individuellt anpassad undervisning förutsätts en nära relation mellan lärare och elev och en undervisning som ska behandla det som är på gränsen mellan elevens tidigare kunskaper och det som ligger strax utanför. I "Forskning om framgångsrika skolor som grund för skolutveckling" (Grosin. L, 2003), belyses just lärarnas betydelse för vilka resultat ⁷² eleverna uppnår och tar därmed död på myten att begåvade elever klarar sig själva. De behöver, precis som alla andra, individuellt stöd, ledning och stimulans. Utan lämpliga insatser riskerar särskilt begåvade elever att inte nå sin fulla potential och därmed stanna i sin utveckling. Särskilt begåvade elever utvecklas oftast bäst genom att arbeta med komplext och avancerat material. Blooms taxonomi är en modell som beskriver olika steg i ett lärande. Ofta beskrivs denna modell i form av en triangel där den nedersta nivån är kopplat till att bygga kunskap. Ju högre upp i triangeln man kommer, desto mer avancerat anses lärandet vara och därmed också kräva ett högre tänkande. I det normala fallet behövs oftast mer tid läggas på de lägre nivåerna. Särskilt begåvade elever har en hög inlärningshastighet vilket bland annat innebär att de tillägnar sig kunskap fort. De är därför viktigt att de ges förhållandevis mer tid till att träna det högre tänkandet, de övre nivåerna, än kring kunskapen. Ett annat sätt att möta elevers olika inlärningsförmågor och lärtilar är att använda sig av differentierad undervisning när det gäller; innehåll, metod, resultat och lärmiljö. Det innebär inte att pedagogen gör en planering för varje enskild elev, utan istället är proaktiv och har planerat undervisningen så att den möter 2-5 olika nivåer. **Differentiering** enligt Tomlinson innebär att anpassa:

- innehåll - t ex att olika individer får olika material att arbeta med
- metod - t ex att olika typer av arbetssätt är tillåtna och möjliggörs
- resultat - t ex att det är naturligt att olika individer når olika långt i arbetet med en uppgift
- lärmiljö - t ex att den fysiska miljön möjliggör för arbete i mindre grupper eller enskilt. Det skulle också kunna innebära att agera online med andra grupper.

För att höja motivationen och för att möta särskilt begåvade barn och elever finns det tre vedertagna metoder; **acceleration**, **berikning** och **aktiviteter utanför skoldagen**. Dessa metoder används både nationellt som internationellt och är även tillämpbara på högpresterande. **Acceleration** innebär att barnet eller eleven, arbetar och får undervisning i en snabbare takt än sina jämnåriga kamrater, inom områden där de är särskilt begåvade. **Acceleration** kan även vara att barnet eller eleven ingår i grupp med äldre barn på hel- eller deltid. Ett annat sätt kan vara att barnets skolstart tidigare läggs eller att eleven flyttas upp en eller flera årskurser. **Berikning** innebär att barnet eller eleven får möjlighet till att fördjupa sig när det obligatoriska momentet redan behärskas. Det extra lärostoffet bör dock ha anknytning till elevens färdigheter och behov. **Berikning** kan bland annat innebära att barnet eller eleven får arbeta med mer utmanande undervisningsmoment eller får göra ett fördjupningsarbete inom ett intresseområde. Till exempel kan en mentor med specifika kunskaper utses för att stimulera barnet eller eleven. **Aktiviteter utanför skoldagen** innebär att barnet eller eleven får möjlighet att göra något ytterligare som inte ingår i läroplanen som t.ex. att träffa andra särskilt begåvade barn eller elever i olika sammanhang. Det kan även innebära att delta i spetsundervisning i ett specifikt ämne.

Samarbete med vårdnadshavare

Vårdnadshavare kan bidra med information som skolan kan använda sig av för att möta barnets eller elevens behov och intressen. En bra start i arbetet är att bjuda in vårdnadshavare till ett inledande samtal kring barnets förmågor. Ofta har de redan tidigt funderat över sitt barns förmågor och är därmed en viktig informationskälla. Särskilt begåvade barn förekommer i alla slags familjer och kulturer. Om vårdnadshavare saknar förståelse för sitt barns särskilda begåvning blir vikten av att skolans personal uppmärksammar barnets förmågor ännu mer betydelsefull. Som pedagog är det

viktigt att föra en kontinuerlig dialog med vårdnadshavare kring elevens utveckling och sociala situation.

Övergångar

73

I Skolverkets stödmaterial för övergångar inom och mellan skolor och skolformer, betonas att gruppen särskilt begåvade barn eller elever särskilt ska beaktas. Detta är viktigt eftersom den mottagande skolan behöver kunskap om ett barn eller elev är särskilt begåvat för att på bästa sätt kunna göra anpassningar för att möta barnets eller elevens behov.

Ansvar

Pedagoger ansvarar för att:

- Organisera och genomföra arbetet så att barnet eller eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga. Barnet eller eleven ska uppleva att kunskap är meningsfullt och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.
- Anpassa undervisningen genom bland annat acceleration, berikning och andra aktiviteter utanför skolan.

Elevhälsan ansvarar för att:

- Se över hur särskilt begåvade barn och elever lyfts i elevhälsans arbete/dokument.
- Delta i pedagogiska utredningar.
- Samordna insatser och mötesplatser för särskilt begåvade barn och elever inom/mellan skolor.
- Möjliggöra/samordna särskilt mentorskap.
- Göra pedagogerna uppmärksamma på hur de ska arbeta med särskilt begåvade barn och elever för att de ska nå maximal utveckling.
- Att vid behov initiera till kompetensutveckling för pedagoger.

Skolledare ansvarar för att:

- Alla elever ges möjlighet till att nå maximal utveckling.
- Ge pedagoger möjlighet till kompetensutveckling samt skapande av olika samtalsforum genom att använda egna och i handlingsplanen föreslagna aktiviteter för att öka personalens kompetens om särskild begåvning.
- På skolan uppmärksamma, synliggöra och identifiera särskilt begåvade och högpresterande barn och elever. Som utgångspunkt i dessa diskussioner kan bilaga 1 användas.
- Följa upp skolans arbete och resultat gällande särskilt begåvade barn och elever.

Huvudman ansvarar för att:

- Anta, implementera och följa upp handlingsplan gällande särskilt begåvade barn och elever.
- Undersöka, samordna och skapa möjliga forum för fortbildning för samtliga nivåer.

Arbetsgång

1. Behovet/misstanken/begåvningen uppmärksammas
2. Extra anpassningar vidtas. Exempel på åtgärder kan vara *differentiering* (enligt Tomlinsons modell) eller *berikning* genom mer utmanande uppgifter, annat material, utbyte med andra elever etc.
3. Elevhälsan i samspråk med rektor utreder/kartlägger eleven för att avgöra dennes kunskapsmässiga nivå med hjälp av passande kartläggningsmaterial. Samtal med vårdnadshavare och arbetslag blir dock centrala inslag i det här skedet för att kunna skapa sig en helhetsbild.
4. Beslut tas av ansvarig rektor och eventuella åtgärder vidtas. Exempel på åtgärder som kan bli aktuella är *acceleration* (Eleven ingår i en grupp med äldre barn på hel- eller deltid, barnets skolstart tidigare läggs eller att eleven flyttas upp en eller flera årskurser). Det kan också bli aktuellt med *aktiviteter utanför skoldagen*.

Uppföljning och utvärdering

Uppföljning av organisatoriska åtgärder ska ingå i det systematiska kvalitetsarbetet.

Frågor att arbeta med:

- På vilket sätt har undervisningen anpassats?
- Vilka förväntningar kommunicerar skolan att de har på eleven?
- Vilka förväntningar har eleven på undervisningen som ges?
- På vilket sätt kopplas och formuleras målen i IUP:n så att elevens maximala utveckling nås?
- På vilket sätt och hur ofta sker återkoppling till eleven? Bör den ske oftare och på något annat sätt?

Bilaga 1

I tabellen jämförs några förekommande egenskaper som skiljer särskilt begåvade åt mot högpresterande. I sammanhanget är det viktigt att poängtera att särskilt begåvade elever uppfyller inte alltid samtliga nedanstående egenskaper då individer i denna grupp även kan vara 75 högpresterande. Samma resonemang gäller när man talar om att elever som identifieras som högpresterande oftast är välfungerande i klassrummet, medan särskilt begåvade inte alltid är det. Nedanstående tabell fångar därmed inte alla och som exempel kan nämnas att särskilt begåvade elever som underpresterar hamnar helt utanför denna beskrivande jämförelse. Tabeller och listor ska användas med försiktighet, speciellt om fördjupad kunskap om särskild begåvning saknas. En del listor kan fungera som ett stöd i kommunikationen mellan olika parter, men ska aldrig användas som ensamt identifikationsmedel.

Särbegåvade elever	Högpresterande elever
Ställer frågorna	Vet svaret
Är synnerligen nyfikna	Är intresserade
Har oväntade, nästan fåniga idéer	Har bra idéer
Diskuterar i detalj och utvecklar	Svarar på frågorna
Är långt bortom de mest högpresterande	Hör till de mest högpresterande
Visar passionerat intresse och har åsikter	Lyssnar intresserat
Vet oftast redan	Lär med lätthet
Föredrar vuxnas sällskap	Trivs med klasskamrater
Drar slutsatser av sin förståelse	Förstår begreppen
Föreslår projekt och uppgifter	Gör läxorna
Är intensiv	Är mottaglig
Skapar snarare en ny design	Härmar efter precist
Älskar lärande (men inte nödvändigtvis skolan)	Trivs ofta i skolan
Uppfinnare	Tekniker
Goda och insiktsfulla gissningar	Gott minne
Njuter av komplexitet	Föredrar en enkel seriell progression
Är synnerligen observanta	Är på alerten
Är snarare mycket självkritiska	
Är ofta nöjda med vad de lärt sig	

Bilaga 2

Alla barn är unika och så även barn med särskild begåvning. All form av jämförelse ska man därför vara aktsam till att använda. Denna bilaga visar på vanliga styrkor hos särskilt begåvade elever och exempel på möjliga problembeteenden som kan förekomma i klassrum. Det kan vara extra svårt att identifiera en särskild begåvning när personen har en neuropsykiatrisk diagnos eller är i sin personlighet introvert och tystlåten.

Möjliga problembeteenden	Styrkor
Otålig med andras låga tempo. Vill inte öva på grundfärdigheter. Vill bara läsa (avancerade) böcker man valt själv.	Tidig att läsa/lär sig snabbt.
Dominerar diskussioner och lyssnar inte på andras bidrag. Kan prata sig ur situationer de vill slippa.	Har stort ordförråd eller omfattande kunskaper.
Utråkad och frustrerad när andra inte fattar och om de inte får gå vidare. Irriterad i grupparbeten om inte andra är lika snabba.	Förstår nytt material snabbt och lätt.
Starkt motstånd att repetera. Hoppar direkt till svaret och har svårt att se mellanliggande steg. Antar felaktigt att allt är lika enkelt. Löser problem på okonventionella sätt.	Förstår matte snabbt och intuitivt.
Gillar logik och "klurigheter".	
Har svårt att acceptera sådant som inte verkar logiskt, såsom traditioner eller sådant som måste läras in utan att man förstår varför.	Ser orsak och verkan.
Ställer obekväma frågor. Godtrogen, naiv.	Nyfiken, frågvis. Söker mening.
Blir så involverad att det är svårt att byta ämne. Kan tyckas envis, motsträvig.	Stark koncentrationsförmåga. Ihärdig.
Behöver stimuleras hela tiden, blir frustrerad annars. Kan tyckas vara hyperaktiv.	Energisk, alert, ivrig.
Dominant. Kan inte ta andras idéer eller åsikter.	Har ledaregenskaper. Vill organisera.
Har svårt att vara praktisk eller flexibel.	Söker sanning, ärlighet och rättvisa.
Blir otålig på andra, blir nedslagen eller deprimerad. Har svårt att lämna ifrån sig något som inte är perfekt.	Tänker kritiskt, har höga förväntningar på sig själv och på andra.
Verkar udda. Dagdrömmer mycket. Ställer frågor som inte verkar höra till ämnet.	Tänker kreativt. Gillar nya sätt att göra saker.

Interkommunalavgift 2021**Bakgrund**

Förslag till interkommunal ersättning är upprättat för grundskoleutbildning i kronor per elev och läsår avseende 2021. Beräkningen är gjord enligt riktlinjer för beräkning av interkommunala avgifter avseende barn och unga upp till 16 år inom Västerbottens län, kostnader för skolskjuts samt studie- och yrkesvägledning ingår ej.

Ersättningen är beräknad utifrån bokslut 2019.

Nilaskolan, Förskoleklass	88 618
Nilaskolan, 1-3	85 509
Nilaskolan, 4-6	97 523
Nilaskolan, 7-9	89 513
Språkin introduktion	92 172

FÖRSLAG TILL BARN- OCH UTBILDNINGSNÄMNDEN

- Upprättat förslag godkänns.

Marie Blomberg

Beslutsexpediering

- Ann-Chatrine Lundmark, Daniel Renling, Ulrika Renström, Helén Örnberg

Erik Lindblom
Barn- och Utbildningschef

Inackorderingstillägg 2020

Bakgrund

Inackorderingstillägg från hemkommunen utgår till elever som omfattas av gymnasieskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och gymnasial påbyggnadsutbildning. Inackorderingstillägg och resetillägg för dagliga resor kan inte utgå samtidigt. Elev kan aldrig ansöka om både inackorderings- och resetillägg. För att elev ska vara berättigad till inackorderingstillägg gäller följande:

- eleven är folkbokförd i kommunen
- eleven ej fyllt 20 år - inackorderingstillägg utgår t.o.m. vår-terminen det år eleven fyller 20 år
- eleven är heltidsstuderande
- reseavståndet mellan föräldrahemmet och skolan är minst 100 km eller längre.

Om stödet ges kontant ska det utgå månadsvis med lägst 1/30 av prisbasbeloppet för varje hel månad som eleven är inackorderad. Prisbasbeloppet för år 2020 beräknas till 48 300 kronor.

Inackorderingstillägget kan betalas ut till elever som är folkbokförda i Malå kommun, är heltidstuderande och inte har fyllt 20 år (inackorderingstillägg utbetalas t o m vårterminen det år eleven fyller 20 år).

Inackorderingstillägget utgår med följande belopp: 1610 kronor.

FÖRSLAG TILL BARN- OCH UTBILDNINGSNÄMNDEN

- *Inackorderingstillägg beviljas för studier 100 km eller längre från elevens folkbokföringsadress.*
- *Ny nivå 1610 kronor per månad x 9 månader per år.*
- *Upprättat förslag börjar gälla fr o m 2020-03-01.*
- *Beslut 2019-04-02 § 25 upphör att gälla fr o m 2020-02-29.*

Erik Lindblom

Beslutsexpediering

- Ulrika Renström
- Oskar Sjölund
- Helén Örnberg

Information - Ärenden inför nästa möte 2020-05-19

- Verksamhetsinformation – Grundskola/fritidshem
- Redovisning av Nyanländas lärande
- Delårsrapport Januari – April 2020
- Revisionsrapport Barn- och utbildningsnämndens ansvarsutövande 2019
- Verksamhetsberättelse 2019
- Redovisning av arbetsmiljöarbetet
- Läsårstider för 2021/2022
- Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling
- Information - ärenden inför nästa sammanträde
- Kurser och konferenser
- Redovisning av delegationsbeslut
- Meddelande

FÖRSLAG TILL BARN- OCH UTBILDNINGSNÄMND

- Informationen noteras

Erik Lindblom

2020-01-13

80

Erik Lindblom, barn- och utbildningschef

Kurser och konferenser

Kurs/konferens	Ort	Tid
Skolchefs- och presidiekonferens	Lycksele Hotell Lappland	2020-02-20

FÖRSLAG TILL BARN- OCH UTBILDNINGSNÄMND

- Informationen noteras.

Erik Lindblom

2020-01-27

81

Erik Lindblom, barn- och utbildningschef

Redovisning av delegationsbeslut

Delegat

Ärende

Erik Lindblom

Attestlista

FÖRSLAG TILL BARN- OCH UTBILDNINGSNÄMND

- Informationen noteras

Erik Lindblom

2020-01-28

82

Erik Lindblom, barn- och utbildningschef

Meddelande

Skolinspektionen

Beslut efter uppföljning av tematisk tillsyn
av rätten till modersmålsundervisning i
nationella minoritetsspråk i grundskolans
årskurser 7-9 i Malå kommun
modersmålsundervisning i nationella
minoritetsspråk i grundskolans årskurser
7-9 i Malå kommun

FÖRSLAG TILL BARN- OCH UTBILDNINGSNÄMND

- Informationen noteras

Erik Lindblom